

En het dorp zal duren ...

Kapel van de familie Van Cauwelaert - Vandervelden
in de Onze-Lieve-Vrouwstraat in Alseberg.

nr 26 - april-juni 2005

trimestrieel tijdschrift van het heemkundig genootschap
"van witthem" Beersel

En het dorp zal duren ...

Kapel van de familie Van Cauwelaert - Vandervelden
in de Onze-Lieve-Vrouwstraat in Alseberg

nr 26 - april-juni 2005

trimestrieel tijdschrift van het heemkundig genootschap
"van witthem" Beersel

Inhoud

Voorwoord		
MARC DESMEDT		5
De kapel Van Cauwelaert - Vandervelden te Alseberg		
MARC DESMEDT		6
Onze eerste gemeentescholen		
JAN BRASINNE		12
Het archeologisch onderzoek in de vijver rondom het kasteel van Beersel: voorlopige resultaten en toekomstperspectieven		
STEPHAN VAN BELLINGEN		21
Antwerpen 1944/1945		
PIERRE ROOBAERT		30
“Ieder zijn dialect” of “vijf verhalen waarin je onze dorpen herkent”.		
JOS VANDER MEYLEN, MARC DESMEDT, PIET ONNOCKX, CIL VAN SINT JAN EN JAN ZELCK		50
Colofon		60

Voorwoord

MARC DESMEDT

In dit nummer hebben we geopteerd voor een grote verscheidenheid aan onderwerpen.

In onze gemeente staan heel wat mooie kapellen, waarvan verschillende door de gemeente of door privé initiatief opgeknapt werden en dus nog een hele tijd meekunnen.

Een zeer mooie Onze-Lieve-Vrouwkapel staat bovenaan de Kerkenberg in Alseberg. We brengen ze onder de aandacht, mede omdat ze toch wel wat restauratie kan gebruiken.

Jan Brasinne heeft zich gebogen over onze eerste gemeentescholen. In Alseberg werd het oude schoolgebouw niet zo lang geleden verbouwd. Verwondering bij de eigenaars, toen een oude muurschildering blootgelegd werd. Onze auteur herinnert ze zich nog levendig. De aanleiding om even stil te staan bij het ontstaan van de gemeentescholen.

De erfgoeddag 2005 in onze gemeente was (alweer) een gesmaakt evenement. Het succes was grotendeels te danken aan de medewerking van architect Karel Breda en archeoloog Stephan Van Bellingen. Samen lichtten zij de restauratiewerkzaamheden toe aan het kasteel van Beersel en de archeologische opzoekingen in de kasteelvijver. Er werden tal van belangwekkende vondsten gedaan, die we bij deze gelegenheid aan het publiek mochten tonen. In dit nummer drukken we de teksten af die Stephan Van Bellingen ons bereidwillig ter beschikking stelde en we laten de lezers, die niet naar de tentoonstelling konden komen, kennis maken met de afbeelding van enkele van de vondsten.

60 jaar geleden eindigde WO II. In een periode dat heel wat herinneringen bovengehaald worden, vonden we het een geschikt moment het "verhaal" van Lottenaar Pierre Roobaert te publiceren.

Tijdens de viering "25 Cultuurraad" in december 2004, werden de dialecten van onze vijf dorpen spelenderwijs "opgevoerd". We publiceren de vijf verhaaltjes, die bij deze gelegenheid werden verteld. We doen het ook in fonetisch schrift, zodat ook toekomstige generaties ze in "zuivere klanken" kunnen voordragen.

De kapel Van Cauwelaert- Vandervelden te Alseberg

MARC DESMEDI

Inleiding

In Alseberg, aan de Onze-Lieve-Vrouwestraat, staat een kapel die meer dan 220 jaar oud is. Het is een kapel in renaissancestijl, vervaardigd uit blauwe arduinsteen. Ze is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Alseberg.

De personen die aan de basis liggen van de oprichting van deze kapel, waren gedurende meer dan 40 jaar de eigenaars van de herberg "De Zwaan".

Nu "De Zwaan" een nieuwe bestemming krijgt, vragen we ook aandacht voor deze merkwaardige kapel, die aan enige restauratie toe is. Een geschikt moment dus om dit kleinood even in de belangstelling te brengen.

De oprichters

Joannes Remigius Van Cauwelaert uit Wambeek en Joanna Vandervelden uit Alseberg, verloofden zich op 13 april 1775 in Alseberg.

Op woensdag 26 april van hetzelfde jaar werden ze in de echt verbonden door pastoor A. B. Segers.

Joannes, was de zoon van Judocus Van Cauwelaert en van Joanna Maria Vander Elst, en werd geboren in Wambeek op 14 oktober 1747, zij was de dochter van Sebastiaan Vandervelden en van Babara Leunens, en werd geboren in Alseberg op 25 september 1751.

Brouwer herbergier in de "Drij Coningen"

Jan Remi Van Cauwelaert kwam zich in 1773 in Alseberg vestigen en huurde er de herberg "De Drie Koningen". Deze was gelegen in de Pastoor Bolsstraat, waar zich nu de ingang van het Sint-Victorinstituut bevindt. Het gebouw omvatte de herberg, een brouwerij, schuren en stallen. Het was, zoals de meeste huizen in die periode, een lemen huis waarvoor de huurder de plicht had de muren te onderhouden. Een brouwerij in die tijd was geen fabriek zoals we die nu kennen. Het brouwproces speelde zich meestal af in één ruimte, een schuur waar de brouwketel en de

kuipen en de tonnen ondergebracht waren.

Van dezelfde eigenaars, Guiliemus De Cuyper en Theresia Gillis, huurde hij tevens 4 bunder land op de Grote Waterpoel. Egidius Van Hagendoren, zijn stiefvader, stond borg.

De herberg de "Drij Coningen" bestond al in de 14e eeuw. In 1662 werd ze gekocht door Jan Mommaert den ouden, de Brusselse drukker, die toen ook eigenaar was van de papiermolen Termeulen in Rode. Het goed werd omschreven als "Eene hofstadt metten huuse, stallingh ende camme daerop staende metten brouwketele, backen, cuypen ende andere toebehoorten ...".

In feite bleken de zaken zeer goed te gaan.

Het echtpaar wilde zeker haar banden met de kerk sterk aanhalen, want in 1782 werd een kapel opgericht, waarop volgende tekst gebeiteld werd:

Anno 1775.

175

Die 13. Aprilis contraxerunt inter sese
Sponsalia Joannes Remigiüs van Cauwelaert,
et Joanna vanderVELDEN coram me Pas=
=tore infra-scripto, et Joanne vanderVEL=
=den, et Sebastiano vanderVELDEN.
tamquam Testibus. quod Attestor
A. B. Segers Pastor in Alsemergh.

Die 26. Aprilis, premissis tribus Bannorum
proclamationibus, predicti Sponsi Joannes
Remigiüs van Cauwelaert ex swambeker, Filiüs
Jüdoci van Cauwelaert et Joanna Maria
van der Elst, et Joanna vanderVELDEN
ex Alsemergh, Filia Sebastiani van=
=derVELDEN et Barbara Leünens, in hujus
Parochia Ecclesia Matrimonium inter sese
contraxerunt coram me Pastore infra-scrip=
=to, et Sebastiano vanderVELDEN, et
Francisco vanderVELDEN tamquam Tes=
=tibus. quod Attestor
A. B. Segers Pastor in Alsemergh.

Huwelijksakte van
Remi Van Cauwelaert
en Joanna Vandervelden
uit 1775
(Parochieregister
Alsemergh)

Recente foto van de kapel. De kapel is wel dringend toe aan restauratie.

HIER IS GESET DESE CAPELLE TER HEEREN VAN ONSE LIVE VROUWE VAN ALSEMBERGH DOOR JOANNES REMIGIUS VAN CAUWELAERT ENDE JOANNA VAN DERVELDEN SYNE HUYSVROUW ACHTUM 1782

Bovenaan de tekst staat het embleem van de brouwers, met de twee roerstokken en de drafmand.

Eigenaar van de herberg-brouwerij-stokerij "De Zwaan"

Toen Jan Remi Van Cauwelaert naar Alseberg kwam, was de herberg De Zwaan het eigendom van Jan Van Isterdael, "*vorster in het Zoniënwood*" en Catharina Vandervelden. Deze laatsten kochten het goed in 1758.

Wanneer Catharina op 6 december 1768, op 33 jarige leeftijd, te Alseberg overleed, bleef Jan achter met drie kleine kinderen. Toch zou het duren tot 2 juni 1778 vooraleer hij hertrouwde. Het was dringend want zijn toekomstige vrouw, Petronilla De Rom, was hoogzwanger en beviel al 9 dagen later van een dochter, die

de naam Barbarina krijgt.

Jan Van Isterdael stierf evenwel op 9 december van datzelfde jaar. Zijn weduwe hertrouwde met Daniel Luyckx op 10 oktober 1780, wat onvermijdelijk leidde tot de openbare verkoop van De Zwaan.

Jan Remi Van Cauwelaert en zijn vrouw Joanna Vandervelden zagen de kans schoon en kochten in 1781 "De Zwaan". Wanneer zij er precies hun intrek namen is niet bekend. In 1783 was Jan Remi nog herbergier in de Drie Koningen, waar in die tijd de schepenbank van Alseberg vergaderde. In 1786 was Jacobus Van Rossem de uitbater van de Zwaan.

Later, toen Jan Remi er zijn intrek had genomen, breidde hij de Zwaan uit met een branderij.

Paul Vandervelden noemt het geestrijke vocht, dat toen werd gestookt, in de familiegeschiedenis van het geslacht Vandervelden "*het Alsebergs waggelwater*".

In 1747 was er aan het huidige Winderickxplein al een branderij en stokerij genaamd "*De Lazerije*" waar al een ketel stond met een inhoud van 44 potten, ongeveer 60 liter. Men stookte er brandewijn op basis van graan. We denken dat Jan Remi handig inspeelde op de grote vraag naar jenever in die tijd.

In 1794 bezaten ze bijna de helft van de dorpskom. De roerstok van de brouwerij werd overgedragen aan de oudste zoon Guilielmus die op 28 januari 1802 (volgens de kalender van de Franse Republiek de 8e Pluviose jaar X) in het huwelijk trad met Maria Anna Labarre uit Linkebeek.

Joanna Vandervelden stierf te Alseberg op 9 februari 1811. Haar echtgenoot Jan Remi overleed te Alseberg op 24 september 1821, 10 jaar na zijn vrouw. Hij was dan 74 jaar oud.

De oudste dochter Barbara Van Cauwelaert besliste, na het overlijden van vader, over te gaan tot de openbare verkoop van de Zwaan. De verkoop had plaats op 26 april 1822 in de herberg "*Le Cerf*" van de weduwe Corneel Coosemans te Sint-Gillis.

De Zwaan na de verkoop in 1822

De Zwaan werd gekocht door Nicolaas Berckmans voor de som van 4306 gulden. Hij kocht ze om de stokerij te bemachtigen. De koperen ketels en distilleerbuizen liet hij overbrengen naar Brussel terwijl de brouwerij verder door Guilielmus uitgebaat werd.

Al twee jaar later, op 3 mei 1824, ruilde Nicolaas Berckmans de Zwaan met schoenmaker Petrus Geens mits de opleg van de som

van 210 gulden. Op 30 november verhuurde deze de zaak voor 3 jaar aan Eleonore Severin uit Brussel voor de zesmaandelijke huur van 128,35 gulden. Nog vóór het einde van de huurperiode, verkocht Petrus Geens de zaak aan notaris Barbé. Deze laatste verhuurde de Zwaan nog eens 6 jaar aan Eleonore Severin.

Op 17 januari 1832 verkocht de notaris het goed door aan koopman Petrus Taelemans, buurman van Eleonore Severin, die voordien ook al de Ensdellemolen van Tenbroek had gekocht.

Op 22 mei 1839 kwam de Zwaan opnieuw in handen van de familie Vandervelden. Jan Vandervelden en zijn vrouw Elisabeth Sterckx betaalden er 4761,90 frank voor.

Het vervolg van het verhaal kan je nalezen in nummer 4 van het trimestrieel tijdschrift van het Heemkundig Genootschap "van Witherem" - "En het dorp zal duren ..." (blz 145 en volgende).

Geraadpleegde werken

- Geschiedenis van Alseberg, door Constant Theys, Drukkerij Henssens Brussel, 1960.
- Familiegeschiedenis Vandervelden, door Paul Vandervelden, eigen uitgave.
- Bouwen door de eeuwen heen - Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur deel 2n - Vlaams-Brabant - Halle Vilvoorde, Snoeck-Ducaju n.v., uitgevers te Gent.
- Archief Burgerlijke Stand (BS) van de gemeente Beersel.

Nota

De 14 kinderen van Sebastiaan Vandervelden herbergier (in een parochieakte vermeldt de pastoor in het Latijn zijn beroep: "*tenens tabernam*" - houdt een herberg) en Barbara Leunens, allen gedoopt te Alseberg:

1. Pierre op 13 februari 1734;
2. Catharina op 27 december 1734;
3. Petrus op 10 maart 1737;
4. Sebastiaan op 24 april 1738;
5. Jan Baptist op 18 augustus 1740;
6. Maria Anna op 8 juni 1742;
7. Joannes op 5 april 1744;
8. Joanna Maria op 16 mei 1746;
9. Petrus op 2 februari 1748;
10. Maria op 15 april 1749;
11. Joanna op 25 september 1751;
12. Anna Catharina op 17 maart 1753;

-
13. Sebastiaan op 14 augustus 1754;
 14. Franciscus op 26 juli 1756.

De 6 kinderen Jan Van Isterdael en Catharina Vandervelden (gehuwd te Alseberg op 4 november 1756), allen geboren te Alseberg:

1. Sebastiaan op 2 januari 1758;
2. Jan Baptist op 9 oktober 1759 (gestorven te Alseberg op 23 februari 1765);
3. Egidius op 3 september 1761;
4. Catharina op 7 juli 1763;
5. Petrus op 4 juli 1767 (gestorven te Alseberg op 20 januari 1768);
6. Joannes Josephus op 28 november 1768 (gestorven te Alseberg op 28 januari 1770).

Het kind van Jan Van Isterdael (Jan Van Isterdael maritus Petronilla De Rom gestorven te Alseberg op 9 december 1778 - 53 jaar oud) en Petronilla De Rom (gehuwd te Alseberg 2 juni 1778) geboren te Alseberg:

1. Barbarina op 11 juni 1778.

De 11 kinderen van Jan Remi Van Cauwelaert en Joanna Vandervelden (allen geboren te Alseberg).

1. Joanna Maria op 29 april 1776 (gestorven te Alseberg op 28 Messidor IX van de Franse Republiek of 17 juli 1801 volgens onze kalender);
2. Barbarina op 27 oktober 1777 (gehuwd te Alseberg met Leopold Pottiers op 10 mei 1798);
3. Guillielmus op 24 november 1779;
4. Guillielmus op 6 februari 1782 (gehuwd te Alseberg met Maria Anna Labarre op 8 Pluiviose X of 28 januari 1802. Hij was op dat ogenblik brouwer);
5. Catharina op 8 februari 1784 (gehuwd te Alseberg met Jean Baptiste Wijns 20 januari 1807);
6. Joanna op 3 februari 1786 (gehuwd te Alseberg met Pierre Pianet op 28 mei 1806);
7. Maria Anna op 8 februari 1788 (gehuwd te Alseberg met Pierre Demol op 13 juli 1815);
8. Maria Francisca op 12 mei 1790;
9. Sebastianus op 5 februari 1792 (gestorven te Alseberg op 22 november 1803);
10. Joannes op? (staat genoteerd in het overlijdensregister (parochieregister Alseberg) - gestorven te Alseberg op 30 december 1793 - maar er is geen doopakte);
11. Anna Maria op 24 juli 1794 (gestorven te Alseberg op 1 oktober 1835, zij bleef ongehuwd).

Onze eerste gemeentescholen

JAN BRASSINNE

In het begin van onze nationale onafhankelijkheid, staat het schoolwezen in België op geen al te hoog peil. Dit blijkt steeds meer als men het gaat vergelijken met de toestand in de ons omringende landen.

Na zeven jaar voorbereidend werk verschijnt op 23 september 1842 in het staatsblad de eerste organieke wet op het lager onderwijs.

De discussie heeft lang geduurd, want het is niet gemakkelijk geweest de standpunten van de twee regerende partijen, katholieken en liberalen, in overeenstemming te brengen. Maar uiteindelijk wordt de hele zaak positief afgerond en schijnt het gezond verstand het te hebben gehaald, zoals de stemmingen in de Wetgevende Kamers aantonen: de Senaat stemt unaniem voor en in de Kamer der Volksvertegenwoordigers zijn er 75 stemmen voor en 3 tegen.

Wat omvat de nieuwe wet?

Elke gemeente moet op haar grondgebied een lagere school oprichten, waar arme kinderen kosteloos onderwijs kunnen genieten.

Het programma bestaat uit volgende vakken: godsdienst, moraal, lezen, schrijven, rekenen, het wettelijke systeem van maten en gewichten. Naargelang van de plaatselijke behoeften zal er taalonderwijs gegeven worden in het Nederlands, het Frans of het Duits. De geestelijken van de meest beleden godsdienst bij de leerlingen, zullen de lessen godsdienst en moraal geven. In 1842 zijn dat de katholieke priesters.

In de gemeenten wordt zonder veel enthousiasme gereageerd; de bouw van een school kost een bom duiten en vaak is de bodem van veel kassen goed zichtbaar.

In de deelgemeente Beersel staat de gemeentelijke jongensschool op de hoek van de Schoolstraat en de Kerkveldstraat. De gebouwen worden heden ten dage gebruikt door de "Malleboot" voor kinderopvang.

De grond was er in 1836 volgens de kaart van P. Vandermaelen eigendom van het bureel van weldadigheid.

In 1846 volgen er 18 jongens en 17 meisjes de lessen, in 1860 zijn er dat 31 en 40, vier jaar later 51 en 43 en nog eens vier later telt de schoolbevolking 167 leerlingen. De overheid vraagt aan de gemeente de school te vergroten. In 1869 wordt overgegaan tot

In dit gebouw was de gemeentelijke jongensschool van Beersel gevestigd. Nu wordt het aangevend voor kinderopvang door de "Malleboot".

het bouwen van een derde lokaal, dat er in 1872 komt. Dat jaar zijn er 140 kinderen die kosteloos onderwijs genieten, terwijl er 45 zijn van wie de welstellende ouders schoolgeld moeten betalen. Dit bedraagt 67,50 fr. per jaar per kind, nu betaalt men zowat 150 à 160 euro.

In Alsemberg komt zeer vlug een school voor jongens, want de meisjes volgen de lessen in de Kapelaanshuizen bij de Zusters van het Heilig Hart van Maria.

Op 13 juli 1844 koopt het gemeentebestuur van de kerkfabriek een stuk grond, dat gelegen is aan de huidige oude Postweg. Daar zal een gebouw komen waar een klaslokaal zal gevestigd zijn, evenals een woning voor de onderwijzer en een ruimte die zal dienst doen als gemeentehuis.

Burgemeester Winderickx rekent op de subsidies van de provincie

Huidige voorgevel van het schoolgebouw van Alsemberg.

Klasfoto in de tuin van de gemeentelijke meisjesschool in Dworp uit 1918.

en op die van de staat om de bouw te helpen bekostigen. In 1863 zijn er in de gemeente 13 betalende en 56 behoeftige kinderen.

In Dworp wordt rond 1850 een school ingericht in een pand behorend aan het Armbestuur, twee huizen verder dan de herberg "De Zwaan". Heel vlug blijkt dat het leslokaal te klein, slecht verlicht en weinig verlucht is. In 1854 wordt een stuk grond gekocht waarop in 1856 een schoollokaal wordt gebouwd, een woning voor de onderwijzer en een kamer voor het gemeentebestuur. Het is deze steeds vergrote constructie waarrond de gemeentelijke jongensschool tegenwoordig is gelegen.

Op een bepaald ogenblik telt Dworp drie scholen: een privé-instelling, een gemeentelijke jongensschool en een school voor meisjes die was ingericht in een huis van de kerk.

In 1866 zijn er 205 jongens en 198 meisjes die de lessen volgen en elk jaar wordt hun aantal groter, zodat er steeds verbouwingen

De meisjesschool in Huizingen.

en vergrotingen dienen uitgevoerd en naar andere bouwplaatsen wordt gezocht.

Voor Huizingen beschikken we over weinig gegevens. Er bestaat een schooltje aan de westkant van de Kring, het centrum van het Oud Dorp. Het staat vermeld op de kadasterkaart (1860) van Popp onder de benaming "*Ecole Communale*". In 1877 wordt er bijgebouwd en komt er een nieuwe school, waarvan een lokaal dienst doet als gemeentehuis.

Lot ten slotte beschikt over geen gemeentelijk onderwijs, daar het een gehucht is, deels van Dworp, deels van Sint-Pieters-Leeuw. In 1863 echter komt er een Franstalige jongensschool te Leeuw en een Nederlandstalige gelegen te Dworp, beide gesticht en gefinancierd door de familie Scheppers, eigenaar van de wolfabriek. Voor detailgegevens over de scholen van Lot verwijzen we naar nummer 25 (januari - maart 2005) van "*En het dorp zal duren...*" blz. 27 tot 30.

In 1872 wordt er ook een meisjes en bewaarschool opgericht die bestuurd wordt door de Zusters der Voorzienigheid van Gosselies. Dat jaar hebben de Lotse instellingen samen 340 leerlingen!

Wanneer rond 1850 de eerste scholen in onze fusiegemeente Beersel hun deuren openen, melden zich weinig leerlingen aan. De bestaande inrichtingen zien er niet te aantrekkelijk uit. Ze zijn gelegen in de gelagzaal of bovenzaal van een herberg, in een bijgebouw van een pastorie, in een werkplaats van een geletterde ambachtsman, in een pand midden een huizenrij, in een ruimte die wat meer is dan een opgeknapte loods... De kinderen worden ook vaak thuisgehouden om mee te werken in het huiselijke productieproces. Ze voeren kleine karweien uit en vervullen dito diensten. Vooral in de zomermaanden, als er veel te doen is op de akker of in de tuin, slinkt hun aantal gestaag. De ijle presentielijsten op dat ogenblik zijn argumenten voor sommige besturen om uitbreidingswerken niet uit te voeren, die door de overheid werden bevolen... En vaak blijft de administratie ook in gebreke wanneer een onderwijskracht benodigdheden vraagt voor zijn lessen of om wat meubilair verzoekt om het zichzelf en zijn leerlingen wat comfortabeler te maken. Er is geen geld in de kas, de toelagen zijn niet tijdig aangekomen, de rekeningen zijn zopas afgesloten, de ontvanger is nu net bevorderd en is naar zijn nieuwe ambtsgebied vertrokken... Het gevraagde wordt op de lange baan geschoven...

Met de werkomstandigheden is het niet beter gesteld. Vaak is er maar één onderwijzer per school. Hij staat altijd voor een heterogeen samengestelde klas waar kleuters van vijf, zes jaar samen zitten met jongens en meisjes in de prepuberteit. Terwijl hij de enen leert lezen en die daarna toevertrouwt aan verder gevor-

derden, moet hij aan de anderen rekensommen geven en die controleren... Schrijfles geven aan de kleinere en metriek stelsel aan de grotere...

En indien hij wenst dat in deze gegeven situatie zijn onderricht vrucht zou dragen, moet er orde zijn in de klas. En tucht, het enige middel om dertig, veertig knapen en jonge meiden in het gareel te houden en om de belhamels te beletten hun kuren uit te halen. Zijn gezag zal een doorslaggevende rol spelen, en ook zijn evenwichtige houding die soms heel gestreng zal worden, zijn stem die een gebiedende toon aanneemt, zijn blik die onheil voorspelt... En ja, soms valt er hier of daar een mep of krijgt de ene of de andere een tik van de regel op de kneukels...

Meppen en tikken komen niet voor in de lessen pedagogie in de zeldzame normaalscholen, waaronder die van Lier, gesticht in 1818, de meest befaamde is.

In 1860 bezit 22% van de onderwijzers een erkend diploma. Dit wil zeggen dat de grote meerderheid van de opvoeders geen specifieke opleiding heeft gekregen. Wie zijn dan de meesters zonder bekwaamheidsbewijs? Het zijn personen die bv. humaniora hebben gevolgd, geestelijken, kosters, intellectuelen die zich met de jaren door oefening en ondervinding als waardevolle leermeesters hebben ontpopt.

Maar de hier geschetste toestanden blijven niet eeuwig dezelfde. Er komt gelukkig een evolutie op alle niveaus. Er worden meer normaalscholen gesticht, zodat meer jongelui het beroep kunnen aanleren. In 1878 is het aantal gediplomeerde onderwijzers gestegen tot 59%, in 1911 tot 87%.

Zowat overal worden de gemeentescholen uitgebreid doordat er steeds meer kinderen de lessen komen volgen. Ook het leerprogramma wordt aangepast.

In 1879 wordt het lespakket aangevuld met de vakken aardrijkskunde, geschiedenis, natuurwetenschappen, zang, gymnastiek en, voor de meisjes, naaiwerk. In 1884 volgt er nog een aanpassing in de plattelandsscholen: daar krijgen de leerlingen landbouw in plaats van natuurwetenschappen.

Nieuwe vakken eisen ook nieuwe pedagogische hulpmiddelen: landkaarten (van België, Europa en later Congo) versieren de muren van het klaslokaal en wisselen af met wandplaten die tafereelen voorstellen uit de Bijbel, de vaderlandse geschiedenis (de Kruistochten, de Guldensporenslag), het dieren- en plantenrijk. Ze moeten de geest van het kind ontwikkelen, zijn fantasie, zijn observatievermogen. Het onderwijs wordt aanschouwelijker. Dit is een eerste stap in de moderniteit. Alleen moet de overheid dat kunnen (blijven) betalen...

De oudste constructie uit de pionierstijd van het volksonderwijs

Foto van het schoolgebouw van Alseberg anno 1850. Foto genomen vanop de kerktoren.

die in onze fusiegemeente nog bestaat, is de eerste jongensschool te Alseberg. Ze is gelegen aan de Oude Postweg onder het nummer 5 en is tussen 1845 en 1850 opgericht naar de plannen van arrondissementsarchitect Spaak op een stuk grond, 11 are 42 centiare groot.

De buitenkant is in de loop der jaren haast identiek gebleven, van de binnenruimte kan dat niet gezegd worden... Meer dan eens is deze herschikt en vooral in onze dagen, nu het gebouw in 1999 is aangekocht door Kris van den Eynde en Nathalie Pint. Deze jonge eigenaars hebben het inzicht, hun eigendom volledig te restaureren en er een fraai, hedendaags cachet aan te geven, iets waar ze tot op heden aardig in zijn geslaagd. We hebben de kans gehad een paar uren prettig te babbelen in hun eetkamer, eens het oude schoollokaal. Het was gelegen aan de noordkant en had volgende approximatieve afmetingen: een breedte van vijf meter, een lengte van zes en een halve meter, een hoogte van twee meter negentig centimeter. Twee ramen lieten het licht naar binnen. Aan de noordkant bevond zich ook de toegangsdeur. Het bord hing aan één van de kleine zijwanden en in de volle lange zuidmuur was bovenaan een zwarte, ronde plaat zichtbaar, die de opening verborg voor de kachelpijp in de winter. De houten lessenaar en banken konden de kille aanblik van het geheel niet verdoezelen. Althans...

Bij het weghalen van de oude pleisterlaag op de blinde muur ontdekte Kris sporadisch een paar donkere stippels en meer heldere puntjes. Op een bepaald ogenblik stond hij voor een smalle gekleurde strook op de witte onderlaag, die bij nader toezien een deel van een landkaart bleek te zijn. Bij het voorzichtige verwijderen van nog meer schilfertjes en vuil kwam het westelijk deel van de provincie West-Vlaanderen en van de kustlijn vrij. De plaatsnamen, afwisselend in beide landstalen, stonden voor: Blankenberge, Oostende, Nieuwpoort, Dixmuiden, Poperingen, Wervik en

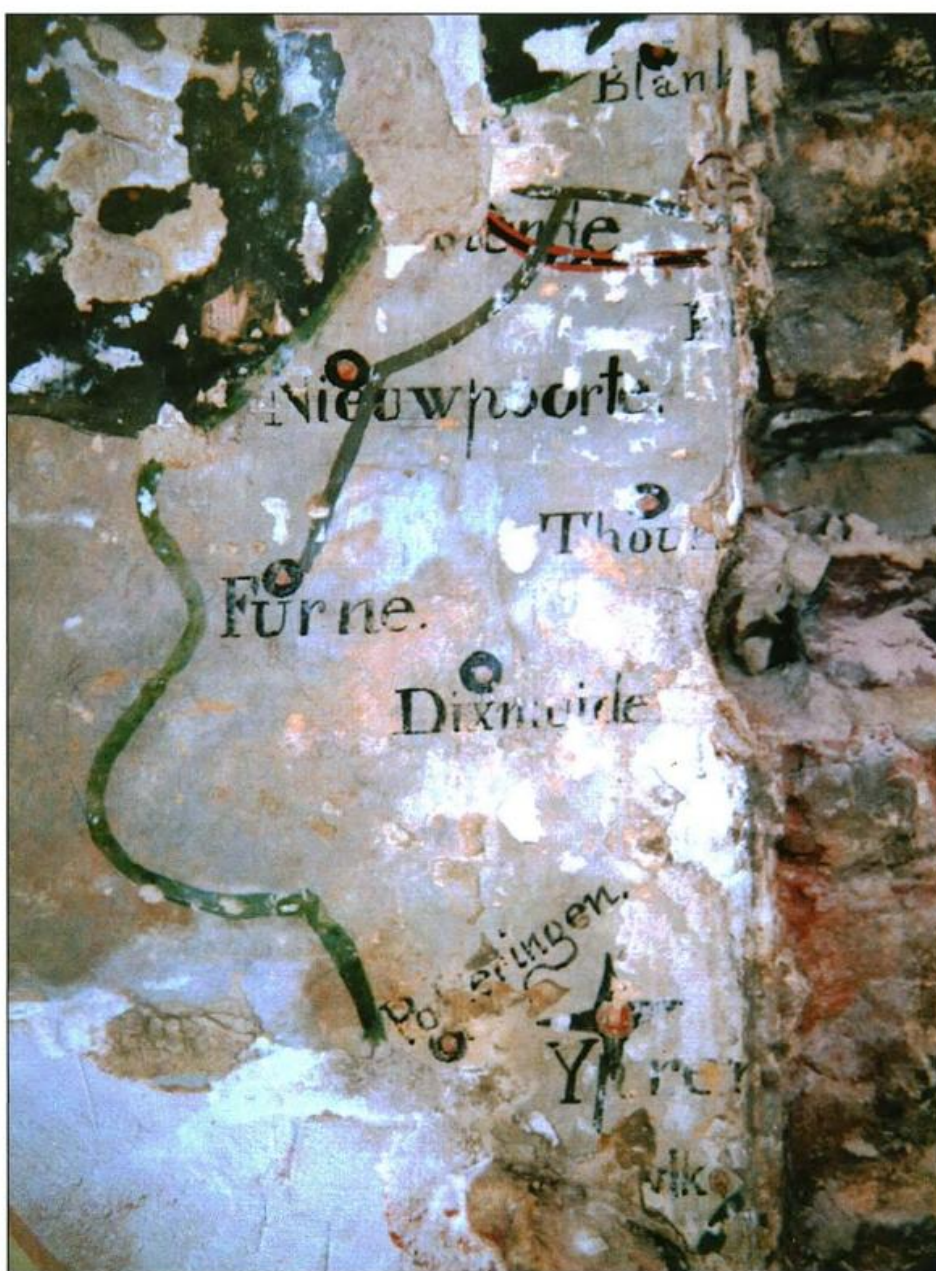
Ontdekking van de muurschildering. Landkaart van België op muurgrootte.

Furne(s), Thourout, Ypres... Kris twijfelt geen ogenblik aan het bestaan van een volledige wand en landkaart van België die ooit de originele versiering uitmaakte van de eerste Alsebergse jongensschool. Hij baseert zijn besluitvorming op de afmetingen van het lokaal, op zijn bevindingen en op de door hem gedane vondsten. De kaart kon een oppervlakte beslaan variërend tussen zeven en een halve en twaalf vierkante meter!

Wie de schildering heeft tot stand gebracht, weten we niet precies. Vermoedelijk is de realisatie het werk van één der vier onderwijzers die van 1850 tot 1880 de school hebben geleid.

Als Jakob Janssens rond 1850 zijn nieuwe woning betrok was hij al enkele jaren in dienst van de gemeente. Hij was afkomstig van Antwerpen en had er humaniora gevolgd. Hij vertrok in 1856 op de leeftijd van 69 jaar. Hij werd opgevolgd door Felix Servais, eerder leraar in het college van Ukkel. Zijn verblijf was van korte duur: drie jaren. De derde onderwijzer was Kwinten Goosens, een flinke leerkracht uit Sint-Kwintens-Lennik. Bij het begin van zijn loopbaan hier, telde de school 57 jongens. Zijn school was in volle ontwikkeling, toen hij, na een ziekte van drie dagen, in 1870 overleed. Zijn broer Felix Goosens volgde hem op. Rond 1879 zou

deze de vroegere Hoogstraat verlaten om zijn intrek te nemen in de nieuwe schoolgebouwen aan de huidige Brusselsesteenweg. Wie de auteur van de kaart ook mag geweest zijn, vast staat dat hij een vrij aanzienlijke taak op zich heeft genomen, een taak die een gelijkmatige inspanning, veel geduld, een degelijke kennis en een ongemene accuratesse heeft vereist. De reden van zijn pedagogische onderneming? Mogelijk beschikte de gemeente niet over de nodige fondsen om duur didactisch materiaal te kopen. Of misschien was dit niet voorhanden in onze streek? Of wilde de meester een duurzame gekleurde voorstelling van ons land in het bereik van ieders ogen?

Detail van de muurkaart.

Veel jongens uit Alseberg zullen de ligging en de indeling van hun vaderland nooit hebben vergeten. Ze zullen tot in lengte van dagen hebben geweten waar Gent, Antwerpen, Brussel en Arlon waren gelegen. Of wellicht zullen ze vaak dromend naar die namen hebben gekeken, dromend van een plekje dichtbij - het Eyken, de Beemd, het Wit Kapelleke - of van een plaats die niet voorkomt in de stroomgebieden van Maas en Schelde...

Bibliografie

- Coole, B., De lagere school in België, Brussel, 1986.
Everaert, L., en Bouchery, J., Geschiedenis der gemeente Dworp, Antwerpen, 1877.
Struye, L., Kroniek van België, Antwerpen en Zaventem, 1987.
Theys, C., Geschiedenis van Alseberg, Brussel, 1960.
Theys, C., Geschiedenis van Dworp, Brussel, 1948.
Theys C., en Proost A., Geschiedenis van Beersel, Brussel, 1963.

Dank aan Nathalie Pint en Kris Van den Eynde.

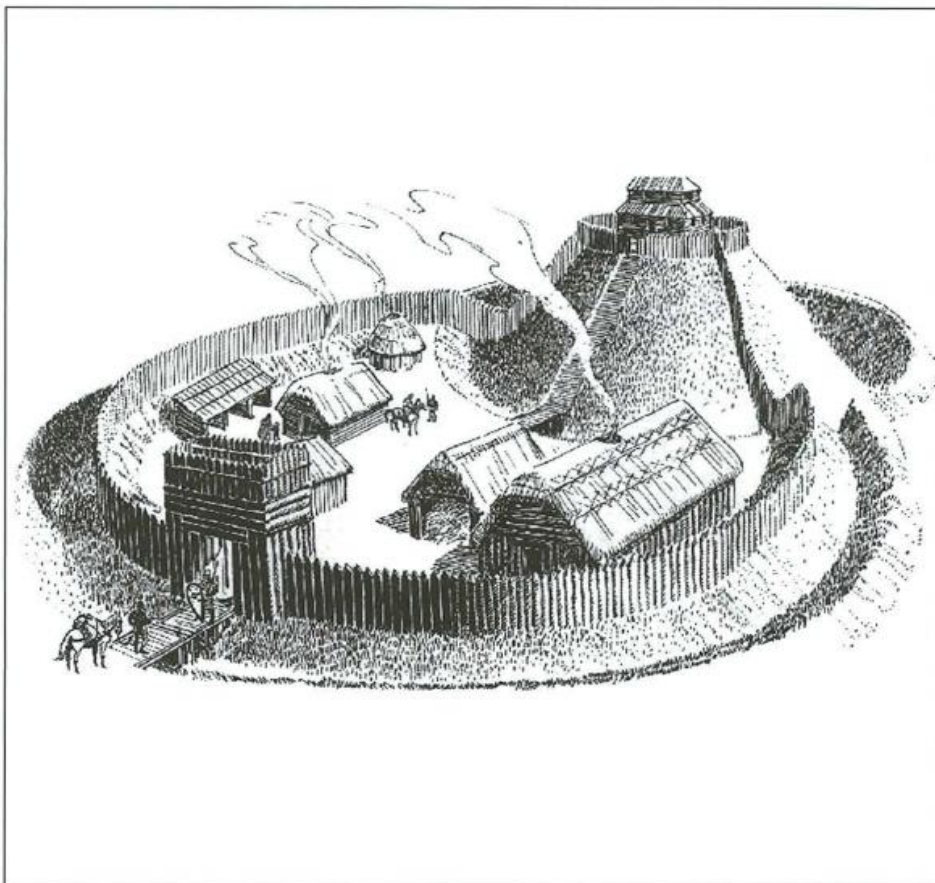
Het archeologisch onderzoek in de vijver rondom het kasteel van Beersel: voorlopige resultaten en toekomstperspectieven

STEPHAN VAN BELLINGEN

Vooraf: een woordje geschiedenis

De burcht van Beersel is een van de mooiste voorbeelden van laatmiddeleeuwse militaire architectuur die in de provincie Vlaams-Brabant bewaard bleef. Ondanks het feit dat talrijke auteurs de geschiedenis van de burcht en haar bezitters hebben onderzocht weet men bitter weinig over de oorsprong van de versterking. Mogelijk ontstond de burcht uit een motte, een door de mens opgeworpen heuvel waarop een toren werd gebouwd en die omgeven was door een palissade. Dergelijke eenvoudige versterkingen komen in onze gewesten frequent voor vanaf de late 11e eeuw.

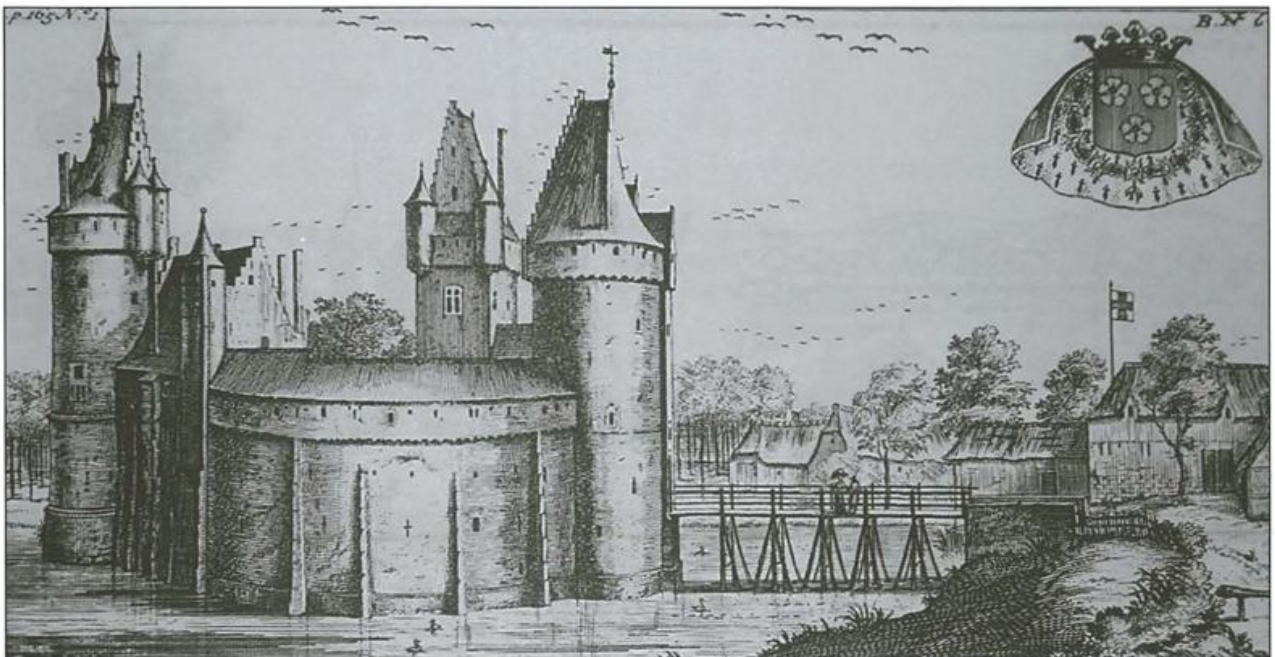
21

Iminaire afbeelding van een motte. Ook in Beersel kan dergelijke versterking de voorloper van de latere burcht geweest zijn.

Historische bronnen vermelden de aanwezigheid van de adellijke familie van Beersel vanaf de tweede helft van de 13e eeuw. Omstreeks 1300 werd dit geslacht opgevolgd door de familie Hellebeke die talrijke gronden in Beersel bezat. In dezelfde periode kreeg Godfried van Hellebeke van Jan II, hertog van Brabant, de toestemming om op zijn gronden een versterkte burcht op te trekken en over een warande te beschikken waar hij kon jagen. Godfried van Hellebeke onderhield goede banden met de hertog, wat o.a. blijkt uit zijn benoeming tot seneschalk van Brabant, een erfelijke titel die zou verbonden blijven aan de heren van de heerlijkheid Beersel. De burcht van Beersel werd in 1306 voor het eerst belegerd door de Brusselaars. Godfried van Hellebeke werd opgevolgd door zijn dochter Isabella. Door haar huwelijk met Hendik I van Stalle, heer van Ruisbroek en amman en schepen van de stad Brussel, ging de heerlijkheid over naar de familie van Stalle.

In 1355 overleed Jan III, hertog van Brabant en laatste telg van het huis van Leuven. Zijn schoonzoon Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, eiste het hertogdom op en om zijn vraag kracht bij te zetten viel hij in 1356 met zijn Vlaamse troepen het westen van het hertogdom binnen. Talrijke dorpen, kerken en burchten werden geplunderd en de stad Brussel werd een tijd door de Vlamingen bezet. Het kasteel van Beersel werd eveneens ingenomen en vernield. In 1357 startte men met de wederopbouw van de versterking. In 1362 huwde Maria van Stalle met Jan I van Witthem, een figuur die diverse belangrijke posten bekleedde aan het hertogelijke hof. Door zijn huwelijk kwam hij in het bezit van de heer-

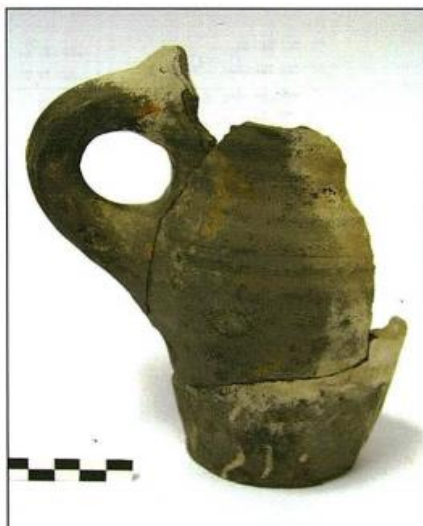
Prent van het kasteel omstreeks 1696 - ets van Harrewyn in "Castella" van J. le Roy.

lijkheid Beersel. Jan I van Witthem was ook de persoon die in 1388 de Brabantse troepen aanvoerde, die samen met de Brusselaars de burcht van Gaasbeek belegerden en grondig vernielden.

Het jaar 1489 betekende een rampjaar voor de burcht en haar omgeving. De Brusselse bevolking was in opstand gekomen tegen Maximiliaan van Oostenrijk en plunderde de bezittingen van de

Uitgraven van de slibafzetting in de slotgracht.

Kruik in grijs aardewerk (einde 14de eeuw).

Olielamp in rood aardewerk (einde 16de eeuw).

leenmannen van de vorst. Ook het kasteel van Beersel moest het ontgelden. Het Brusselse leger, bijgestaan door de Franse artillerie, belegerde de burcht, nam ze in en verwoestte een groot gedeelte. Na de ondertekening van de vrede werd de heer van Beersel vergoed voor de opgelopen schade en in 1491 startte men met de heropbouw van de burcht. De werkzaamheden zouden tot 1508 duren. Tussen 1585 en 1606 vonden enkele religieuzen, van de tijdens de godsdiensttroebelen verwoeste abdij van Zevenbronnen, een onderkomen in een gedeelte van het kasteel. Door huwelijk kwam de heerlijkheid Beersel in 1660 in handen van de prinselijke familie van Arenberg. Deze belangrijke adellijke familie zou het kasteel zelf niet bewonen, maar het toevertrouwen aan bevriende personen.

In 1818 werd in het kasteel een katoenfabriekje geïnstalleerd dat al vrij snel verdween. De familie van Arenberg besloot vervolgens

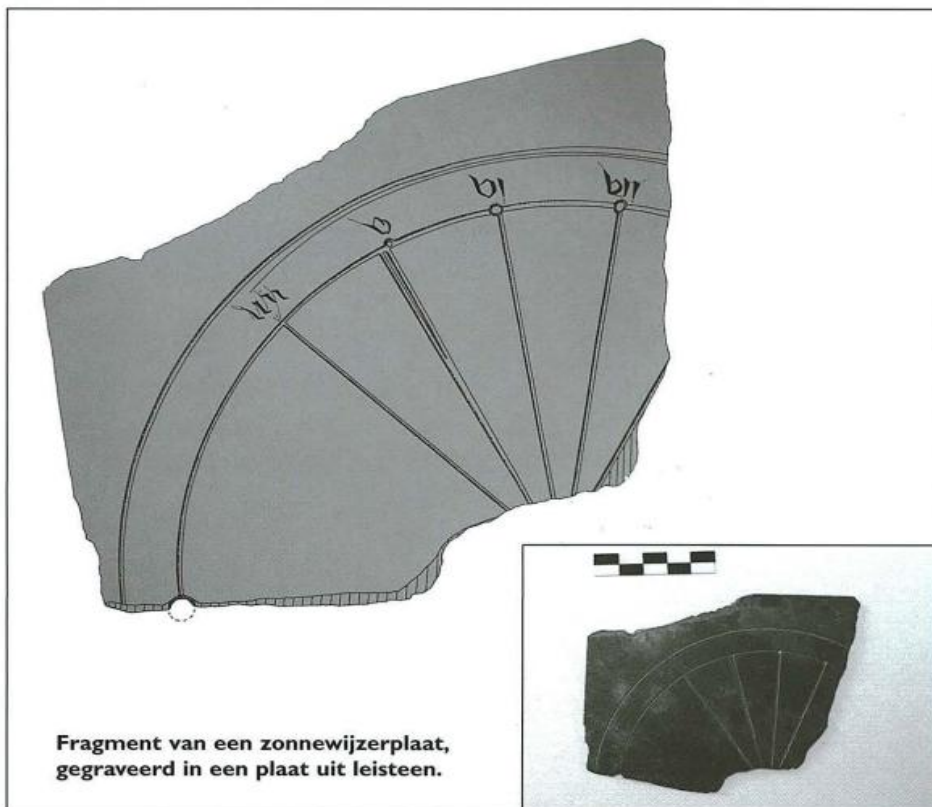

Kommetje uit rood aardewerk met aan de binnenkant geel keramiek.

de burcht af te breken. De materialen die uit de afbraak kwamen zouden dienen voor de bouw van het paleis dat de prinsen in Brussel lieten optrekken. Toen bleek dat de werkzaamheden niet winstgevend waren werden deze stilgelegd. In 1849 huwde Maria Nicoletta, prinses van Arenberg, in Parijs met Karel, graaf van Merode. De burchtruïne ging hierdoor over in de handen van de familie van Merode, die ze in 1948 overdroeg aan de v.z.w. "De Historische Woonsteden van België". De familie van Merode bekommerde zich wel om de overblijfselen van het kasteel en liet vanaf 1928 restauratiewerken uitvoeren. Deze werkzaamheden gebeurden onder de leiding van Raymond Pelgrims de Bigard en werden afgerond voor het begin van de tweede wereldoorlog. Sindsdien hebben duizenden bezoekers kennis gemaakt met de overblijfselen van de burcht.

Na bijna 65 jaar is het kasteel toe aan een nieuwe opknapbeurt. Hopelijk kunnen deze werken weldra van start gaan.

Enkele jaren geleden nam de gemeente Beersel de beslissing de ruïnes van het kasteel te laten restaureren. Voor de realisatie van dit project nam de gemeente architect Karel Breda onder de arm. Deze stelde een commissie samen, bestaande uit wetenschappers en technici uit diverse disciplines: de 'Werkgroep Restauratie van het Kasteel van Beersel'. Ondanks het feit dat het restauratiepro-

Haardplaat die mogelijk tot het karige meubilair van het gerestaureerde kasteel behoorde en vermoedelijk door vandalen in de slotgracht werd geworpen, samen met nog een tweede plaat en twee vuurbokken. Links zoals ze gevonden werd en rechts na de schoonmaak.

ject zich nog maar in een voorbereidend stadium bevindt, startte men in 2002 al met het leegmaken van de gracht. Deze fase werd gevolgd door het ruimen van het slib, dat zich sinds de jaren twintig in de gracht had afgezet. Tijdens de herfst van 2003 werd een reeks sonderingen uitgevoerd om een betere kijk te krijgen op de staat van de funderingen van de burcht. Om geen historische elementen te vernielen, werd tijdens al deze werken beroep gedaan op het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (I.A.P., thans Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed - V.I.O.E.). De sonderingen namen slechts een beperkte omvang aan, maar desondanks kon een aantal interessante vondsten geregistreerd worden.

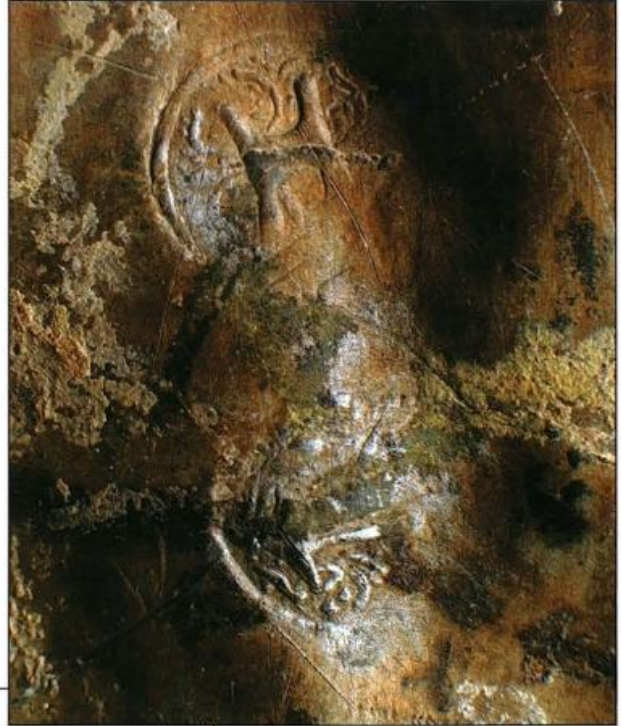
Het vinden van fragmenten van hertengeweiën wijst erop dat hier ook nobelen verbleven.

Metalen riemgesp.

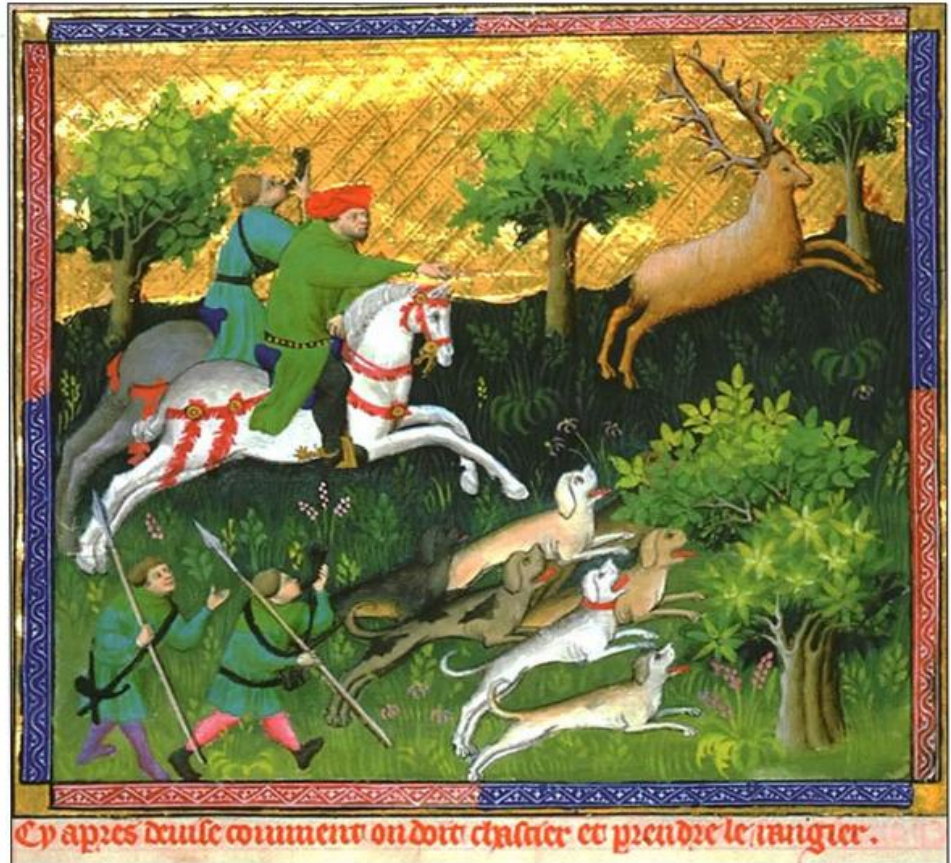
Metalen plaatje met belletje - onderdeel van paardentuig.

Stempels van de tingietter op de onderzijde van de tinnen schotel.

Tinnen schotel.

Miniatuur, voorstellende de jacht op het edelhert.

Naast de informatie, die een beter zicht toelaat op de grondvesten van de laatmiddeleeuwse burcht, werden heel wat objecten aangetroffen, die een idee geven van de levensomstandigheden van de bewoners van de burcht. Deze vondsten kunnen opgedeeld worden in diverse categorieën. De belangrijkste groep voorwerpen kan gecatalogeerd worden onder de noemer ceramiek. Het betreft hier hoofdzakelijk vaatwerk dat in de keuken werd gebruikt. De meest voorkomende vorm zijn de teilen die bij de bereiding van melkproducten gebruikt werden. Verder komen fragmenten van kruiken, kommen, olielampen en kachelovennissen voor. Al deze producten werden in zgn. rood aardewerk gemaakt en zijn van lokale of regionale makelei. Dit geldt ook voor de kruiken in grijs aardewerk, die in de gracht werden gevonden. Naast deze producten kwamen voorwerpen in steengoed en majolica voor. Het grootste deel van het aardewerk, dat voor de archeoloog een zeer belangrijk gidsfossiel is, kan in de tweede helft van de 16e of de eerste helft van de 17e eeuw gedateerd worden. De oudste scherven in grijs aardewerk dateren uit de 14e en/of 15e eeuw. Naast het lokale aardewerk werden ook enkele producten in steengoed, majolica en faience aangetroffen, die ons een beeld geven van de handelscontacten in deze vervlogen tijden.

Naast het aardewerk werden tijdens de sonderingen enkele andere, kleine gebruiksvoorwerpen ontdekt. Deze lichten ons in over de klederdracht, de verwarming en de verlichting die in het kasteel werden gebruikt en het besef van tijd, zoals blijkt uit een zonnewijzer die op een lei werd ingekrast. Het plezierige aan dit laatste object is, dat de maker in een eerste fase een vergissing beging en zijn lei omdraaide om een nieuwe goede versie te realiseren.

Tijdens het slibuimen werden in de gracht enkele haardplaten en vuurbokken in gietijzer gevonden. Aangezien deze niet in een stratigrafische context werden aangetroffen is het moeilijk te achterhalen of deze zware voorwerpen tijdens het Ancien Régime of tijdens een vrij recent bezoek van enkele vandalen in de gracht belandden. De studie van deze voorwerpen en de andere vondsten moet nog uitgevoerd worden.

Hedendaags archeologisch onderzoek beperkt zich niet enkel tot de studie van voorwerpen die door de mens werden vervaardigd. Tijdens de sonderingen werden ook stalen genomen voor archeobotanisch en archeozoologisch onderzoek. Uit de eerste resultaten blijkt dat de bewoners van het 16e en 17e-eeuwse kasteel van Beersel vnl. rund, varken, schaap en kip aten. Hun voorliefde ging uit naar jonge dieren. Naast de dieren van het neerhof, blijkt ook redelijk wat wild en in het bijzonder edelhert op de kasteeltafel geserveerd te zijn.

De ingewonnen inlichtingen zijn slechts voorlopig en zullen pas bevestigd of ontkend kunnen worden na een diepgaander archeologisch onderzoek in alle delen van de site.

Antwerpen 1944 / 1945

PIERRE ROOBAERT

Voorwoord

Ik draag dit verhaal op aan mijn oude vrienden : Lommeke Lucas, Jean Dewyer, Jaak Haes, Felix Vandenborre, Filip Meedts, Albert Vergauwen, Bob Jadot en al de anderen die zich tijdens de zwarte oorlogsperiode onbaatzuchtig en onvoorwaardelijk ten dienste stelden, ten einde hun steentje bij te dragen in de strijd tegen de despoten, die al gedurende 4 jaar de wereld in de grootste ellende hadden gestort. Sommigen kwamen niet terug. Anderen zijn overleden. De overblijvenden zijn oud, maar allen verdienen onze erkentelijkheid!

Rond de jaarwisseling 1944/1945 was de euforie van de bevrijding reeds afgekoeld. De anders zo sprankelende stad leek meer op een massale legerstad, waar het drukke verkeer bijna uitsluitend bestond uit allerhande legervoertuigen.

De zware sneeuwval had de straten en lanen herschapen in echte modderpoelen, die door het zware verkeer opspatten tegen de aanliggende woningen, wat de troosteloze indruk nog verhoogde. Met het doel de haven te neutraliseren werden op bevel van Hitler 3700 V1- en V2-bommen ingezet. Rond de 1250 bommen troffen de stad en omgeving, ongeveer 10.000 mensen werden gedood of gewond, waaronder 858 in cinema REX.

Sinds die zware bominslag op cinema Rex, was het moreel troosteloos bij de bevolking die rouwde om de vele slachtoffers, onder wie veel kinderen.

Velen, voor wie het enigszins mogelijk was, verlieten de stad. De Canadese oorlogspost welke er was gevestigd, verhuisde veiligheidshalve naar Lot in de oude textielgebouwen, wat dan weer een tijdelijke job aan menig Lottenaar bezorgde.

Na deze ramp werden alle openbare samenkomsten en cinema's verboden, zodoende was er voor de blijvende bevolking geen enkele ontspanning meer. In de bedrijven en vooral op de dokken moest men aan de arbeiders, om ze te behouden, premies uitbetalen, welke al spoedig "bibbergeld" gedoopt werden.

Veel ruchtbaarheid geven aan wat er in Antwerpen gebeurde, mocht niet vanwege de opgelegde censuur en de gemoedstoestand beschrijven van dezen die het hebben meegemaakt is moeilijk.

Iedereen was dag en nacht blootgesteld aan hetzelfde doodsgevaar. In de zwartste dagen, was het onheilspellende geraas niet uit de lucht. Gedurende de eeuwigdurende minuten tussen het stilvallen

van de stuwraket van de moordende V1-bom en de ontploffing, was men nooit zeker dat het eigen kaarsje niet zou worden uitgeblazen. Nog verraderlijker waren de V2- raketten: overdag sloegen ze in zonder enig voorafgaand geluid. U gaat bijvoorbeeld binnen in een grootwarenhuis, plots wordt u tegen de grond gesmakt en voor u weer te been bent, ziet ge, als in een droom die men zijn ganse leven meedraagt, alle verdiepingen als in een vertraagde film naar beneden komen, met mensen die zich wanhopig vastklampen aan een of ander meubel en er samen in een opstijgende stofwolk neervallen. Het kan alles maar enkele seconden geduurd hebben, de tijd om een dame recht te helpen die tussen twee deuren geklemd lag.

Men zag door een grijze stofwolk niet te herkennen wezens komen aanstrompelen, allen bedekt met stof en sommigen met zware bloederige verwondingen. Zonder enige tegenstand te kunnen bieden werd men door de vluchtende massa naar buiten gedruimd. Maar daar vielen nog brokstukken naar beneden en grote losgerukte zinkplaten ploften dwarrelend tussen de menigte. Men tracht hulp te bieden waar men kan om daarna, als in de roes van een zatlap, deze onheilsplaats te verlaten.

Men is verwonderd dat vier straten verder het leven zijn gewone gang gaat, alsof er niets is gebeurd.

Bij helder weer werden vele vliegende bommen, zoals men ze noemde, neergehaald door afweergeschut, opgesteld in de omgeving van Brasschaat. Maar dan had men nog diegene die wel geraakt waren, maar doorvliegend lelijke toeren uithaalden. Zo stonden we op een dag in de koer van de kazerne toen ineens zo een rotting ratelend recht op ons dook, rakelings boven de daken wegscheerde en terug de hoogte inging. We hebben zelfs geen ontploffing gehoord toen ze ergens neersloeg. De schutsheilige die daarvoor heeft gezorgd moet wel een hele straffe zijn geweest.

Maar geloof me, als ge daar zo ligt, de buik plat tegen de grond dan voelt men zich een hulpeloos, heel klein manneke dat op zijn moeder roepen wil, met het hart dat bonst tot in de onderbroek en al vror het op dat moment kasseistenen, toch stond men nat bezweet te bibberen.

Onze compagnie lag gekazerneerd bijna in het centrum der stad. Als schietschijf konden we niet beter zitten. Aangesloten bij het 21e leger, voerden wij onder hun bevel opdrachten uit. De haven van Antwerpen was de enige die bijna onbeschadigd was overgebleven en waarlangs bijna de hele bevoorrading van de oprukkende strijdkrachten moest geschieden. Deze hoorn des overvloeds beschrijven is bijna onmogelijk. Huizenhoge bergen met voeding, kleding, materiaal, wapens, men kan zich niet indenken wat er werd aangebracht. De boten, meestal "Liberty ships", lagen op rijen te wachten

om gelost te worden.

Aan het front stootten de oprukkende legers ineens op onverwachte weerstanden en aan de onrustige gejaagdheid voelde men dat er iets ernstigs aan het gebeuren was. Alles stond in grote paraatheid en alerte toestand. Met kerstnacht, van geen gevaar bewust, werd het vliegveld van Evere aangevallen, wat een echte ravage teweegbracht. Veel jachtvliegtuigen werden vernietigd. Ineens beseftte men dat het gedaan was met de "blijde intredens" en dat het gezegde van de Fritsen bij hun aftocht "Wir kommen zurück" niet enkel stoef was. Het werd te laat ernstig genomen. Ze zaten in Holland en in de Ardennen met de gebakken peren. Allerlei geruchten werden verspreid, in de hoop paniek te zaaien.

Fabels over de 'vijfde colonne' en over de vermaarde Duitse kolonel Scorzenski, die al vroeger bekendheid had verworven met zijn stunt Mussolini uit zijn gevangenis te halen, deden de ronde. Naar verluidt had hij een groep bijeengeschaard, met vloeiend Engelsprekende mannen welke in Amerikaanse uniformen zouden trachten door te stoten tot in Antwerpen. Het gerucht liep ook dat een groep was aangesteld om Eisenhower, wiens hoofdkwartier in Parijs lag, uit te schakelen. Ineens werd het leger weer wakker geschud en de zware toestand ingezien. Bij ons werd onze groep snel, snel, naar Evere gestuurd om in aller haast de Winggroep te verhuizen. Toen we er aan kwamen reden we midden in een schijnbaar vredig dorpje met kerk en woningen eromheen, maar bij nader toezien waren het schuilorden waaronder vliegtuigen en werkplaatsen verborgen zaten. Dit alles door de Duitsers achter gelaten.

Zij wisten natuurlijk wat het vredige dorpje verborg. Bij hun aanval zijn ze er zeker goed ingevlogen en hadden heel wat schade aangericht. In de haast werd de ganse boedel van het escadrille op de trucks gesmakt. Ik denk dat op mijn rammelkas nog geen 500 kilo aan gewicht lag en hop we waren vertrokken, volle petrol in grote prioriteit begeleid door heel hun soep van M.P.'s per moto die voor ons alle kruiswegen afschermden. Mijn "lorry", een 6 tonner, was zo nukkig als een oude ezel die reed waar hij wilde. Zeker als hij niet geladen was, huppelde hij over de "kinderkopkens" van de ene kant naar de andere kant van de straat. Als ik in de achteruitkijkspiegel keek zag ik de aanhanger soms meters omhoog wippen, als een jong veulen dat het gat uitslaat. En maar plankgas geven, wat betekende dat er niet meer dan 80 km/u uit te halen was.

Met de toenmalige toestand der banen en met onze rammelkassen was dit al een hele prestatie. In de cabine was aan het plafond boven het hoofd een zwaar kussen aangebracht dat dienst deed als schokbreker. Dat was geen overdreven luxe want op de kasseistraten - er waren geen andere - ging het voortdurend van de zetel naar het kussen, altijd op en af, als een echte paljas. In het voorbij-

rijden zag men hier en daar zowat zaken liggen, denklijk uit een der wagens gewipt, maar daar werden niet veel zorgen over gemaakt. De bezemwagen zou er zich mee belasten, tenminste als hij niet tweedes aankwam. Bezorgd om hun inboedel scheerden af en toe hun jachtvliegers rakelings over onze colonne.

Zonder veel kleerscheuren raakten we eindelijk ter bestemming op een vliegveld ergens in de omgeving van Eindhoven. Vlug onze lading in de sneeuw gedropt en: *"Good luck fellows"*. Wij terug naar ons bommeldorp. Iets dat mij is bijgebleven: in mijn stuurhut lag sinds een week een brood, zo hard als steen, over en weer te bollen. Op een moment stopte de colonne en juist ter hoogte van mijn kar stond een Hollands madammeke op de stoep. *"Madame, wil u geen oud brood voor de kippen?"*

Het vrouwtje keek ongelovig: *"Voor de kippen? Meneer dat zijn voorhistorische beesten, maar als jij me zegt dat ik zomaar een brood van jou krijg, dan is dat door een engel gezonden, ik ben juist aan mijn laatste tulpenbollen toe. Mag ik jou een kus geven?"* Gezien het vrouwtje mochten er het voor mij gerust twee zijn. Ik had vernomen dat ze in Holland in een zwarte periode zaten maar ik had nooit gedacht dat een oud brood zoveel voldoening kon schenken. Bovenal vond het vrouwtje nog dat ze van de Engelse soldaat bijna ieder woord had verstaan. We droegen uit veiligheid geen enkel kenteken op de battledress.

We waren al aan onze tweede wagen toe. De eerste hadden we afgehaald in Normandië recht van de boot, geladen en al. Het waren Fords, vervaardigd in Canada. Ze waren sterk, oersterk. Als men ze tegen een muur had gezet reden ze er zo gewoon door, maar dat was dan ook alles. Degenen die deze monsters hadden ontworpen, hadden ze met onze algemene stemmen, voor het leven in den bak mogen steken.

Ik met mijn meter tachtig moest mij, ik overdrijf niet, met de buik boven op het stuur leggen wilde ik iets kunnen zien. Als men wilde schakelen was dat met een niet te vermijden gekraak van alle duivels en wanneer uiteindelijk geschakeld was, stond de loeder meestal weer stil.

De ruitenwissers moest men met de hand over en weer zwaaien en een fles water bij de hand hielp om al rijdend de modder en de sneeuw weg te spoelen. Dat was nog maar een klein malheur. Hij had ook nog fantasie! Bij de minste put in de straat ging hij naast de weg in de beek liggen of sprong de aanhanger los.

Hoe we allen heelhuids terug zijn geraakt blijft voor mij nog een raadsel. Het heeft wel veertien dagen geduurd vooraleer de laatste wagen ter plaatse was.

De goede afloop was enkel te danken aan de gekende Belgische plantrekkerij. We reden deze scharminkels langs de kust door platgeschoten steden, waar op sommige plaatsen met bulldozers

banen waren getrokken. Zo gewoon over de huizen! Een hond vond er geen muurtje meer hoog genoeg om tegen te pissen. Ik denk dat onze commandant die de verantwoordelijkheid droeg over deze onderneming er een serieuze hartkwaal heeft aan overgehouden.

Gelukkig heeft toch iemand ingezien dat met deze "dudullekens" geen oorlog te winnen was en na ze te hebben afgeladen werden ze ergens op een parking achtergelaten.

Ondertussen bleef het op Antwerpen maar bommen regenen en werd iedereen serieus kittelorig. Rond het statiekwartier, waar 's avonds de "tingeltangels" vol liepen met soldaten van alle kleuren en verschillende wapens, werd om een niets geknokt dat de pluimen in het rond vlogen.

Waar Amerikanen of Canadezen zaten en er kwamen Engelsen binnen, dan duurde het nooit lang of het was volle kermis. De flessen en stoelen vlogen door de lucht tot de W's het boeltje kwamen opklaren. Dat waren van die engelkens speciaal geselecteerd voor deze klusjes. Vooral de W's van de Navy met hun wat potsierlijk potske, lange blauwe jassen en witte laarzen, allemaal ventjes van rond de twee meter, maakten er niet veel komaf mee.

Allen droegen een soort knuppel, zoiets uit de oertijd, die losjes aan hun pols bengelde en waarmee ze de weerspannigen liefdevol over het hoofd streelden om ze daarna in hun buitenstaande jeeps te kegelen. Op Sint-Anneke hadden de Amerikanen een echte tentenstad opgesteld. Ze hadden het Top Head gedoopt. Kerken, kino's, theater, hospitaal, eetzaal met orkest. Alles erop en eraan! Al wat ze maar konden dromen was voorzien voor de G.I.'s die in Antwerpen verbleven of die op doortocht waren. Het hele kamp was, evenals de haven, afgeschermd door kabelballons tegen de vliegende bommen.

Dat de wereld vol onvoorzienbare dingen zit is een feit. Op een avond trokken we met een paar vrienden ergens aan de dokken naar een der overvolle zeemansherbergen. Aan de toeg stond een man in tenue van Navy-officier. Die figuur leek mij bekend, aarzelend ging ik nader: "Staat?" Verwonderd keerde de man zich om, dan klaarde een brede lach op het getaande zeemansgezicht waarin ik een vroegere vriend erkende. Zeven jaar hadden we elkaar niet meer ontmoet. Hij was als cadet op de Mercator. Toen de oorlog uitbrak waren ze ergens in Afrika vanwaar hij bij de Navy was getrokken. Gezien een gebrek aan deskundigen maakte hij snelle promotie en zat hij al als skipper op een cargo. De avond was veel tekort om al de belevenissen te vertellen. Tot tweemaal had hij het geluk gehad een duikbootaanval te overleven.

Men kon wel zien dat er van het matroosje dat ik vroeger had gekend niet veel meer overbleef, buiten zijn sympathiek karakter. Bij het afscheid in de kleine uurtjes keek ik hem na. Hij trok naar zijn

schuit, wij naar onze strozak, elk naar zijn oorlog. Ik kwam tot de vaststelling dat hij zelfs de zeemansstap had aangenomen, of hadden we wat te dikwijls santé gedaan?

Sinds de mislukte duik op de kazerne was er iets zwaar veranderd bij één van onze kameraden. Jean, een sympathieke Brusselaar, die voordien met zijn sappig Brussels de hele bende kon opvrolijken, werd neerslachtig.

Gans de dag liep hij rond met een angst welke hij niet van zich kon afzetten en zelfs de anderen begon mee te slepen met zijn zwarte gedachten. Hij was ook de enige die de nacht in de schuilkelder ging doorbrengen. Het werd zo erg dat hij naar de dokter werd gestuurd. Deze stuurde hem voor onderzoek naar het hospitaal ergens gelegen aan de Lange Leemstraat. Half opgelucht pakte Jean zijn boeltje bijeen en vertrok, niet voor ons nog eens de raad te geven hier uit die moordboel te geraken. In plaats van naar het hospitaal trok hij naar huis. Na een paar dagen besliste hij toch zich in het hospitaal te gaan melden. Bij toeval ontmoette hij op de trein, Bereke, zijn vriend en kamergenoot. Ze maakten een afspraak dat deze hem 's avonds een bezoek zou brengen. Zich aan de afspraak houdend brachten ze de avond samen door. Na nog eens de afgezaagde raad van Jean aanhoord te hebben vertrok Bereke. Hij was nog geen 5 minuten onderweg of hij werd opgeschrikt door een krachtige ontploffing. Met de toen heersende filosofie dat het niet voor hem was bestemd vervolgde hij zijn weg naar de kazerne. De volgende morgen werden we opgeroepen om hulp te bieden. Er was een V2-bom ingeslagen op het hospitaal. Een der eerste slachtoffers die van onder het puin werd gehaald was Jean. Nu begrepen we het voorgevoel van onze kameraad en de zekerheid dat hij het slachtoffer ging worden van het niets ontziende moordtuig.

De nacht na de ramp gingen we de ploeg, die aan de opruiming had deelgenomen, aflossen. De gebouwen waren als een kaartenhuis ineengezakt. Alsof de natuur zich schaamde over de menselijke zothed was het beginnen sneeuwen; alsof ze met haar mantel het onzinnige wilde verstoppen.

Vreemd genoeg bracht dit oord enige gerustheid, de logica dat twee bommen nooit op dezelfde plaats terechtkomen gaf ons een zeker gevoel van veiligheid.

Daar de buitenmuur volledig was ingestort en gezien het late uur dat de bom was ingeslagen, veronderstelde men dat vele patiënten al te bed waren. Bij de opruiming werd dit bevestigd, toen we bij een rij bedden kwamen die platgedrukt waren tussen twee plafonds (tussen de twee plafonds was er nog slechts een ruimte van ongeveer 80 cm). We waren verplicht de poten van de bedden weg te zagen om de verpletterde slachtoffers, vreselijk verminkt door steen en ander tuig, vanonder het puin te halen.

Gezien het gevaar van verdere instorting moest men heel voor-

zichtig tewerkgaan. Een steen verplaatsen... en men had kans een hele vracht op de donder te krijgen. Toen ik op een moment enige stenen verzetten om onder het plafond te geraken zag ik iets bewegen. Verschrikt wipte ik achteruit: "*Jongens daar beweegt iets.*" "*Kom snul, ge hebt schrik van ratten zeker, kom hier maar verder meewerken*", was het antwoord van de anderen.

Daar de schijnwerpers die we bezigden niet helemaal op deze plaats waren gericht, was ik zelf niet zeker en ging op een andere plaats meehelpen. Een tijd later was een van de makkers, was het Flip ik herinner het me niet, ook gaan kijken op de plaats waar ik vroeger was begonnen, tot opeens: "*Mannen, hij had gelijk! Kom met de schijnwerper, hier beweegt iets!*"

In alle haast brachten we de schijnwerper aan. Wij tuurden naar het onderste van een bed dat was samengedrukt door het ingestorte plafond en zagen een arm die heen en weer bewoog. Wat op zo een moment in ons omgaat, begrijpt men niet. Men kan gewichten en stenen verplaatsen waar normaal drie personen voor nodig zijn. Dan grijpt ge die hand die trillend naar leven in uw vingers knijpt. Dat geeft een gevoel van vreugde, alsof deze voor u vreemde man, uw vader of uw broer kan zijn. Nadat het spul zo goed mogelijk was gestut, werden koortsig de poten van onder het bed gezaagd en werd de van emotie bibberende jongen uit zijn hachelijke toestand bevrijd. Rond de 45 uur had hij daar gelegen, vastgekleuisterd op zijn bed, bedolven met kalk en stenen, de mond volgepropt met kalk en vuil.

Al hoorde hij ons al de ganse nacht, het was hem onmogelijk geweest om hulp te vragen. Haastig werd zijn mond gezuiverd. Daarna werd hij stevig in een deken gewikkeld en door de Rode Kruisdiensten naar het Stuivenberggasthuis vervoerd. De volgende avond is men hem met een paar man gaan bezoeken. Buiten een zwaar psychisch trauma had hij gelukkig geen zware lichamelijke letsels. Ik heb de jongen nooit teruggezien. Ik weet zelfs niet meer wat zijn naam was, maar de hand, waar ter wereld ze ook kan zijn, zal ik nooit vergeten.

Gedurende de ganse nacht ploeterden wij verder in de hoop nog een levende terug te vinden, maar tevergeefs. Ergens tussen de ruïnen had ik al de ganse nacht een gedempt licht zien schijnen. Het kwam wel meer voor dat hulpposten zich opstelden en warme thee of koffie aanboden. In de hoop een warme drank te bekommen trok ik in het donker tussen het puin op speurtocht, tot ik voor een deurgat stond van wat er nog overbleef van een gebouw.

Die ingang was afgeschermd met een deken waarachter het schamele licht van een door de wind zwaaiende lantaren het lokaal verlichtte. Het was daarbinnen wel vreemd stil, doch de trek in een warme kop koffie deed mij de deken opzij trekken. Stijf als een

bonenstaak bleef ik als aan de grond genageld staan. Aan mijn voeten lag een ganse rij dode slachtoffers opgebaard. In het schemerlicht van de wiegende lantaren was het alsof de lichamen bewogen en allerlei scheve gezichten trokken. Mijn haar kroop omhoog in mijn helm. Van de slag was al mijn lust in koffie verdwenen en ik haastte mij terug naar mijn kameraden.

Mijn vriend Tisjke die mij zag aankomen vroeg: "*Wel vent, de koffie was zeker koud dat ge zo rap terug zijt?*" "*Wees gerust en die geven nog ne cognac op de koop toe*". Even later verdween Tisjke in het donker. De steen die een beetje later rakelings naast mijn hoofd vloog, meldde mij dat mijn makker terug was. "*Zeg plezante, dat is juist goed om iets aan het hart te krijgen, ge hebt van mij een cognacske te goed en met interest*".

Toen we de volgende morgen in de kazerne terugkwamen wachtte ons nog een verrassing. In de nabijheid van de kazerne was een bom ingeslagen. Al de ramen en vensters waren aan diggelen geslagen. Onze kamer was een echte puinhoop, de bedden, de vloer, alles lag vol glasscherven, stof en stenen. Opeens hoorden we onze korporaal roepen: "Jongens kom nu eens kijken!". Met de mond veropen stond hij daar te staren. In het midden van zijn stromatras stak een grote glasscherf als een zwaard dwars door de beddenzak gepriemd. Ons korporaalke was geen felle drinker maar drie dagen aan een stuk heeft hij zich een stuk in de botten gezopen dat het langs zijn oren uitkwam.

Onze "chambre à coucher" bestond uit een houten bak met verdieping, opgevulld met een strozak. Als men zich tweemaal omdraaide lag al het stro naast zich en lag het gat op de blote planken, maar daar wordt men wel aan gewoon. Een filosoof uit onze groep hield staande dat als men er aan went, men bij een paardenstront kan slapen. Zo beseften we toch dat het enig nut had dat de bovenslaper in de onderbak sliep, als zijn onderbuur afwezig was. Het gaf een gevoel van veiligheid.

Wat dat slapen betreft, ik denk dat er geen enkele manier bestaat waarop we niet hebben geslapen: op stro, op planken, op het camouflagenet gedekt met het zeildoek van de truck, in schuren, scholen, kastelen, bij burgers, al staande als we wacht klopten. Het ging overal, alleen moest men bij het ontwaken even nadenken waar men eigenlijk was.

Intussen bleven de bommen maar vallen en werd er steeds meer beschadigd. Als men na enige dagen terug door een wijk reed, vond men steeds meer ingestorte gebouwen. Op de Groenplaats, rond de Boerentoren, de Meir en het Centraal Station, waar de reizigers enkel op de perrons werden toegelaten als de treinen vertrekken klaar stonden.

De reizigers naar Brussel kregen ook nog de verrassing in Duffel,

de spoorlijn was opgeblazen! Dus moest men te voet door het puin om aan de overzijde over te stappen op een daar gereedstaande trein. Om in de sfeer te blijven: op een avond was ik op een trein naar Antwerpen, we waren aan de laatste stophalte. Ik stond tegenover een ander soldaat te keuvelen met de paal tussen ons op het balkon. Ineens werd ik weg gekegeld door de gang van de wagon en zonder iets te raken schoof ik op het achterkasteel bijna tot het andere eind, met als enig letsel een later reuze blauwe plek en mijn broek die er meer als een minirokje uitzag dan als een soldatenbroek.

Gelukkig voor mij, stond de glazen toegangsdeur tot de wagon open. De jongen die tegenover mij had gestaan kwam er slechter vanaf. Hij was tegen de paal geslingerd welke tussen ons stond en had ondermeer een gapende wonde midden in het aangezicht. Wat was er gebeurd? Een andere trein was in volle vaart gebotst tegen de trein waarin wij zaten. Men kan zich indenken welke chaos dat teweegbracht vooraleer er enige hulp ter plaatse kwam. Mijn reisgezel werd dan toch ter verpleging meegenomen en ik ben te voet in mijn bijna bloot gat naar de kazerne getrokken. Naar ik later heb vernomen heeft het ongelukkige voorval van mijn gezel nog een extra staartje gehad.

Naar het scheen had de dokter die hem had verzorgd hem zowat als een beenhouwer aangepakt. Om aan te tonen dat een neus een gevoelig lichaamsdeel is had hij de dokter een hopsaflidder verkocht. Deze kon er niet om lachen en wilde de ongewone patiënt voor enige dagen de kas in laten draaien. Gelukkig werd het voorval toegeschreven aan de shocktoestand van zijn patiënt en is er niets van in huis gekomen.

Men begon zich ook ongerust vragen te stellen. Wat als de Fritsen erin slagen door te stoten tot in Antwerpen en zo de hand kunnen leggen op die enorme legervoorraad? Het zou ons schoonste feest niet zijn geweest, indien we terug in hun handen waren gevallen. Het was niet helemaal denkbeeldig, want een Duitse pantserafdeling had al kunnen doorstoten tot op de hoogvlakten vanwaar ze de Maas in de diepte zagen vloeien. De netelige toestand van het omsingelde Bastogne verplichtte zelfs de koks en de "pilullekens" een schietstok in de pollen te nemen ten einde de stad mee te helpen verdedigen.

Het weinig poëtische, maar later legendarische antwoord "NUTS" wat generaal Mac Auliffe meegaf aan de Duitse onderhandelaars, kon na opzoeken door deskundigen, het beste vertaald worden door het zuiver Franse woordje "MERDE". Een regen van vernielend vuur en staal viel over de stad, maar ze hielden stand. Het gebed om goed weer, tot een der oorlogsgoden waarmee generaal Pathon goed was bevriend, werd aanhoord.

Nauwelijks brak de winterzon door de wolken of vanuit de belegerde stad zagen ze de jagers en bommenwerpers, die zich op hun belegeraars wierpen en er dood en vernieling zaaiden.

Ook de Amerikaanse tanks, niet meer gehinderd door de aanhoudende nevels, konden snel oprukken en zo werd de laatste droom van snorremans in modder en sneeuw vernietigd.

Nog bleven de V-bommen Antwerpen bestoken. Doch na enige tijd werden hun startbanen de ene na de andere door luchtaanvallen uitgeschakeld.

Toen Penemunde werd opgeblazen was het ook gedaan met de vernielende V2-raketten en de zenuwslopende seconden tussen de bliksemschicht veroorzaakt door de afscheiding van de raket (die men enkel bij helder weer of 's nachts kon ontwaren) en de (verlossende!!!) inslag ergens in de stad.

Terloops zag men in, dat onze "*chambre garnie*" er maar belabberd begon uit te zien en wij al een tijd, wilden we niet bevroren, met al onze spullen aan in de strozak kropen. Toen begon voor ons een echt bohemersleven. Van de ene streek naar de andere. Een moment zaten we met een deel van ons konvooi te Essenbeek, ergens in een zavelput. We zijn er maar een paar dagen gebleven. Het enige wat ik mij herinner is, dat ik er op een vroege morgen heel beslist het licht heb uitgedraaid in de huiskamers. In het donker reed ik van de berg, toen ineens mijn muilezel weer een van zijn zotte kuren uithaalde en de aanhanger tegen een houten elektriciteitspaal aanpletste zodanig dat de gensters er langs alle kanten uitvloegen.

's Nachts of in het donker rijden was ook niet van het plezantste. Wegens de 'verdonkering' waren de koplampen afgeschermd door een plaat. In één ervan was een klein spleetje uitgesneden, wat min of meer de boord van de baan moest verlichten. Natuurlijk was het geplaatst om links te rijden en waren we er niks mee. We durfden het ook niet aan ze te wisselen want dat bracht verwarring mee bij eventuele tegenliggers die in het donker in de veronderstelling konden komen dat nevens het verlichte streepje er niets meer was en ze u ondersteboven donderden.

Vooraf de zwartjes, denk ik, wisten niet, waarom een rem eigenlijk op een wagen stond. Meestal zaten ze rijdend met een voet buiten de cabine, gereed om er uit te springen en geloof me, als het nodig was, springen deden ze. Met onze trucks hebben we vervoerd al wat men zich ook maar indenken kan: soldaten, krijgsgevangenen, burgers, uniformen, kleedjes voor de Engelse legermadammekes. Diepgevroren schapen zodat we met bêê bêê, werden nageroepen door de Engelsen die naar het scheen de hele Australische voorraad aan het oppeuzelen waren. Sedert een maand kregen ze schaaap bij het opstaan, 's middags, bij het slapen gaan en als ze er

trek in hadden bij elk werk van aangelegenheid. Enkel het woordje schaap uitspreken kon iemand in serieuze moeilijkheden brengen.

We vervoerden ook zaken waarvoor men ons verwittigde vooral poesvoorzichtig te zijn en als het kon te biechten en te communie te gaan, men wist maar nooit. We maakten ook kennis met de vermaarde jerrycans. Handige benzinekruiken, afgekeken van de Duitsers en gedoopt naar Jerry, de naam die de Britten gebruikten voor de Duitsers. Een pijplijn was aangevoerd tot in de omgeving van Gent waar al de benzine werd overgetapt in tanks en vooral in jerrycans. Ze werden vervoerd met treinen en trucks naar verschillende bevoorradingsplaatsen of naar de oprukkende strijdkrachten. Het was een enorme onderneming, waar honderden burgers en militairen tewerkgesteld waren.

Opslagplaatsen werden aangelegd langsheen afgesloten banen en kilometers lange rijen gestapelde jerrycans werden aangevoerd. Een deel van de toen in aanbouw zijnde autostrade naar de kust werd herschapen in een reusachtige opslagplaats. Ieder legervoertuig was voorzien van een bergplaats om een voorraad aan brandstof op te bergen. Als de kruiken leeggegoten waren werden vele gewoon achtergelaten.

Na een tijd slingerden de jerrycans alom langs banen en in grachten. Een tijd werden we ingezet voor de aanvoer van brandstof. Het gebeurde ook dat we de aangestelde arbeiders ophaalden in de omliggende gemeenten van Gent. Sedert enige dagen was dit mijn taak. Al van de eerste dag, mijn wagen stond nog niet stil, dook er een vent ongevraagd in de cabine. Het was wel verboden burgers voorin toe te laten doch daar in het leger alles op "niet mogen" draaide veegden we daar wel ons kas aan. Nu ontpopte die vent zich als een zelfgebombardeerde leider, zo van het commandeertype, wat links, wat rechts en stillekens en wat rapper, pas op een put, pas op een bocht! De vent had van zijn leven zelf geen auto bestuurd. Het begon zo stillekensaan mijn voeten uit te hangen. Tot op een dag. Ik reed door een slechte baan en met al de mensen achterop trachtte ik zo veel mogelijk de putten te vermijden tot opeens mijn ongevraagde passagier mijn stuur vastgreep en er een ruk aan gaf zodanig dat ik alle moeite had om de truck op de baan te houden. Ik ben gestopt en heb hem met een "miljaardedjuu" bij de kraag gepakt en uit de cabine gewalst. Met de goede raad eerst een goede hersteller van kapotte neuzen te zoeken als hij het waagde nog rond mijn kar te komen. Ik liet de vent beteuterd op de boord van de baan achter, nagelachen door de mensen achter in de wagen, die zijn reputatie zeker kenden.

In die periode waren we bij burgers gehuisvest en dan gaan mijn gedachten terug naar mijn vriend Lommeke. We kenden elkaar al van bij onze zuigfles, denk ik, en een speling van het lot wilde dat

wij in alle situaties elkaar steeds terugvonden. Velen lieten zich misleiden omdat hij zich zo wat simpel voordeed als het in zijn kraam paste, maar zo nam hij er velen bij de neus en wist zich uit de neteligste situaties te redden. Hij had zich ingeburgerd bij een kroostrijk gezin en voelde zich daar als een lid van de familie. Als men naar de veldkeuken ging moest men zien er te zijn vóór Lomme, want hij kwam eraan met een grote soepketel en hij ritste alles mee wat hij kon vast krijgen ten einde zijn kroost te kunnen voeden.

Gedreven door zijn stropersinstinct was hij eens gaan rondneuzen in een naburig bos en bemerkte daar onder een boom verdacht veel vogeldrek. Fazanten, concludeerde Lomme, en met het idee wat variatie in het menu te brengen was hij de volgende dag druk in de weer met het vervaardigen van een soort lange speer, een stok waarop hij een vlijmscherpe stalen punt had bevestigd. De volgende avond troonde hij mij mee en ja hoor, afgetekend in het maanlicht ontwaarden we een ganse familie fazanten. Ze zaten op de onderste takken rustig te slapen. Stil sloop hij onder de boom en met een forse stoot stak hij naar zijn prooi. Alles fladderde verschrikt weg maar eentje bleef zieltogend op de speer hangen. `s Anderdaags was het kermis in het logement van mijn kameraad. Lomme was ook een tijd in de keuken tewerkgesteld. Alle dagen bezorgde hij me een dikke beefsteak die hij in wat papier gewikkeld, uit de broekzak te voorschijn haalde. Ik heb er hem na een tijd toch voor moeten danken want steeds zat er een vreemd smaakje aan het vlees, van tabak en andere dingen die hij in de zakken moffelde. Zijn keukenpietperiode eindigde roemloos toen hij op een avond als laatste de keuken verliet en vergat het gas onder de vetketel te doven.

Toen ze `s anderdaags de deur openden zag alles zo zwart als "Pot-*tafair*" en begonnen de tegels van de muur te wippen.

Dat waren dan van die situaties waar Lomme zich zonder veel kleerscheuren uit de slag trok door wat de simpele uit te hangen. Lommeke is niet terug naar Lot gekomen. Hij werd een tijd vermist en is later in vreemde omstandigheden opgevist uit een kanaal. Ik heb in hem een steeds goede vriend verloren.

Onze groep was zeer aan elkaar gehecht en er was ook een heel goede verstandhouding met onze overste. Al waren de meesten zeker geen Eerste Communicantjes toch werd er van ons verwacht dat we reden. En rijden deden we tot de stukken eraf vlogen. Alles beperkte zich, als het mogelijk was, tot een morgenappel en dat had dan nog zijn goede kanten. Op een morgen tijdens het appel bemerkte onze Luitenant een van zijn engelkens die zich tussen de benen en op de borst aan het krabben was alsof zijn leven ervan afhing. "*Wel vriend gaat het niet beter met u? Bent u op jacht?*" - "*Ik zit mé platluzzen verdomme mijne Luitenant en ik krijg ze begot ni*

duud. Ik heb er al een heel kruik essence aangestroken, niks on te doen, de vuile smeerlappen". Het moeten er van een goed kweekras geweest zijn want enige dagen later hadden we geen nagels genoeg om ons te krabben en waren we gul bedeed met deze lievevrouwbeestjes waarvan we slechts na een grondige ontluizing werden verlost.

Dat we een raar stelletje bijeen waren was een feit. Velen hadden het verzet meegemaakt en hadden al woelige dagen beleefd. Ze allen beschrijven zou niet gaan. Op een dag kom ik aangereden als ik onze poëet zie, naast zijn truck, in gesprek met een burger. Ik stop om enige hulp te bieden en daar zie ik onder zijn wagen wat er nog overblijft van een houten kruiwagen, in stoofhout vaneen gereden. De twee mannen staan er beteuterd naar te kijken. *"Wel maat, de remmen versleten zeker?"* Nadenkend bekijkt hij me een poos en dan komt de uitleg: *"Wel goede kameraad, de pippegaal die sprong ineens op straat. Maar owee, ik zag hem veel te laat. Zo u ziet, God hebbe nu zijn ziel. Maar met dank, hij liet ons nog het wiel".* Enige dagen later vond de benadeelde kruiwagenbezitter een spiksplinternieuw model op luchtbanden voor zijn deur. We hadden zo van die speciale manieren om sommige zaken op te lossen.

De vent die onder mij sliep en ik hadden beiden een gebrek. Hij snurkte 's nachts als een stekelvarken en ik, door gans de dag met die zware oorlogsschepen aan de voeten rond te lopen, had zweetvoeten waar geen Beerselse 'ettekass' kon mee wedijveren. Hij had de gewoonte om slapend met het hoofd half uit het bed te hangen en dan maar ronken. Als schuifelen of het bed dooreen schudden geen oplossing brachten, nam ik mijn laarzen en ging ze stil onder zijn neus plaatsen. Het duurde nooit lang of het gesnurk veranderde in een gesnuif en een onsamenhangend gemompel dat eindigde met: *"Nondedjuu, Lange, ge hebt zeker weer uw bloempotten buiten gezet".* Het gesnurk stopte op het moment dat ik de laarzen naar het hoofd geslingerd kreeg; een poos nadien zette hij zijn zaag terug aan.

Van een overste wordt niet gauw door de soldaten gezegd dat het een goeie is, nochtans hadden wij er zo eentje. Dat was onze adjudant. Niet meer van de jongsten, had hij beslist meer ervaring dan de anderen. Hij kende zijn bloeikens door en door en pakte ze aan volgens hun aard. Hij genoot het respect van allen. Het enige waar hij een afschuw van had was een moto.

Als konvooileider was hem zo een "onding" toegewezen. Daar werd bereidwillig en bescheiden een oplossing voor gevonden en met vereende krachten werd zijn tufluf in een der trucks versast en ging onze adjudant in de cabine van één zijner apostelen mee op reis.

Toch kregen we op zekere dag een donderwolk met strepen op de

mouw cadeau. Hij had de ene maagzweer na de andere, wat hem een humeur bezorgde als een bulldog, waarvan hij ook met succes het blaffen had geleerd. Hij ging eens tonen wat discipline betekende en zocht zichtbaar naar een slachtoffer. Het duurde niet lang of zijn keus viel op Juul. Juul was een eenzaat, hij zocht met niemand toenadering. Maar als hem een dienst werd gevraagd was hij direct paraat. Zijn hele woordenschat bestond zo ongeveer uit: Ja, nee, en daarmee uit. Nu had Jan Geblaf de jongen toch voor een onbenulligheid op de stek gezet en wilde hem voor de nacht de bak indraaien. We waren al drie maand opgeroepen en pas dan hadden ze voor onze Juul een XXL tenue gevonden wat hem paste. Met de vorige pakken, als hij eens diep ademde, vlogen al de knoppen eraf. Ik was zowat zijn vertrouwensman en Juul kennende wist ik dat er die avond wat ging voorvallen. *"Weet ge wat maat, als ze naar mij vragen... ik lig in mijn bed"*. De daad bij het woord voegend kroop hij onder de dekens. We hoorden hem nog zeggen: *"Ik ben ziek"*. Het duurde niet lang of Wafwaf kwam briesend de kamer in, gevolgd door twee mannen van wacht. Toen hij Juul daar rustig in bed zag liggen dachten we dat hij een appelflauwte ging krijgen. Toen deed hij iets wat hij zeker niet zou gedaan hebben indien hij ons Julleke beter had gekend. Hij ging de vent dooreenschudden op zijn bed. Eensklaps schoten 90 kilo gebalde spieren uit het bed en voor Wafwaf wist wat er gebeurde hingen zijn voeten twintig centimeter boven de grond en keek hij recht in een paar ogen die hem koude rillingen deden krijgen. *"Watte? Gij grootbakkes, gij komt zo een zieke mens in zijn bed aanvallen. Knipper met uw ogen broekschijter en ik kegel je zo door het venster"*. Hij zette de vent terug op de bewoonde wereld en tot de twee wachters die zich heimelijk zaten te verkneukelen: *"Ik neem u als getuigen dat die vent mij heeft aangevallen"*. Met *"Ik zal...Ik zal..."* vertrok Jan Lawaai, gevolgd door zijn grinnikende beschermers. Ik stond daar met de mond vol tanden Juul na te gapen.

In die vijf minuten had hij meer gesproken dan in een ganse maand. *"Ik ga dan maar beter terug in bed, wat denkt u maat?"* *"Ja Juul, slaap wel kameraad"*. Nooit is er een gevolg geweest op deze historie. Wafke heeft ons na enige tijd verlaten, zelfs zonder enig afscheidskusje aan de parochianen. Misschien was hij wat slecht gezind om de kleine verrassing die hij op een nacht vond bij zijn thuiskomst. Een slechterik had toch wel een emmer steenkolen in zijn bed leeggegoten zeker en er als toemaat nog een emmer water over gekletst. Het heeft de arme man een extra maagzweer gekost. Geen enkele partij heeft ooit de verantwoordelijkheid voor deze aanslag op zich genomen.

In het spoor van de oprukkende legers volgden de konvooien en ontdekten we het achtergelaten pad der vreselijke vergelding. Dorpen waar enkel afgebrokkelde muren, zwart geblakerd door vuur;

als enige getuigen overbleven van het drama dat er zich had afgespeeld. Een weeë geur van brand en kadavers die ons deed kokhalzen en alle eetlust ontnam, zweefde op vele plaatsen tussen het puin.

Dolende ouderlingen, vrouwen en kinderen, geladen met pakken en zakken of geladen wankelende kinderwagens duwend, dwaalden doelloos tussen de ravage.

Een vrouw leek haar leed ergens te moeten uitschreeuwen. Tijdens een luchtaanval was ze met leden van haar familie gevlucht in een kelder. De woning werd getroffen door fosforbommen. Het schijnt dat het begint met een onschuldige vlammetje dat zich razend snel uitbreidt en als een giftig serpent overal inkruipt en alles in lichtelaaie zet. Het vuur kroop in de kelder en deed de mensen vluchten bij volle luchtaanval. Enkelen van haar familie trachtten over de straat weg te komen doch zakten weg in het asfalt, dat door de hitte aan het smelten was. Op dit moment sloeg het asfalt in brand en was de baan in een vuurzee herschapen. De arme vrouw heeft zonder enige hulp te kunnen bieden, haar kroost als fakkels in het vuur zien opgaan. Hoe men met zulk visioen voor ogen verder moet leven kan men zich moeilijk voorstellen.

Als de gevangenkampen pas bevrijd waren, ontwaarde men wezens die meer leken op wandelende geraamten dan op mensen. Uitgemergeld, kaalgeschoren, hun gestreepte gevangenisplunje flodderend om het lichaam. Alleen de bolle ogen maakten iets levendigs en staarden alsof ze hun pas verworven vrijheid nog niet beseften. We vernamen geruchten over afrekeningen tijdens de nomansland-periode, waar enkel de "oog om oog"-wet regeerde, met de kampbewakers die niet waren weggeraakt en in handen der oud-gevangenen waren gebleven. De middelen die ze gebruikten waren niet menselijker dan deze die hun vroeger werden aangedaan.

In het begin was het verboden enig contact te hebben met de burgers, maar hoe kon het nu zonder spreken, met de koehandel die werd bedreven? Het zat namelijk zo: als wapen bezaten we een stengun. Een buis, een veer, een trekker en een lader, naar het scheen kostprijs: 15 fr. Er zijn rare toeren mee voorgevallen en men moest er voorzichtig mee omgaan. Het is gebeurd dat bij het vallen zomaar de hele lader werd leeggeschoten en alleen zijn oorlog begon, vriend noch vijand sparend. Nu had hij een voordeel, het ding werkte met 9mm kogels en het was geweten dat deze ook op de fel gegeerde Duitse pistolen pasten.

De beste handelaars in pistolen vond men onder de snotters tussen 10 en 12 jaar. Ze waren altijd in het rond, in de hoop wat mee te scharrelen. Als men zo eentje apart aansprak met de belofte van sigaretten, duurde het nooit lang of hij kwam stiekem terug met het gevraagde. De sigaretten kregen ze meestal in de vorm van losse

tabak met de uitleg hoeveel ze er daaruit konden maken. Het is ook gebeurd dat de ene of andere slimmerik, in plaats van te betalen, zo langs de neus weg naar de woonplaats van de snaak vroeg, zodat deze zich stil achteruit trok, om dan in volle sprint tussen het puin te verdwijnen. Het is gebeurd, doch meestal gingen de kinderen niet met lege handen weg, want een lege maag was ten slotte toch voor ieder mens en vooral voor kinderen hetzelfde. Na een tijd was het hele stel gewapend als een bende boekaniers met Duitse pistolen. Tot op een dag een halve gare - die waarschijnlijk te veel cowboyfilms had gekeken - ergens in een café wat gaatjes in het plafond had gemaakt. Enige dagen later kwamen de MP's het verblijf ondersteboven draaien en namen al de gevonden schietstokjes mee. Onder de strozak van de braafste haalden ze toch nog een vlijmscherpe lierenaar en een boksijzer vandaan. Dit werd dan het einde van het privé arsenaal.

De nachtelijke verplaatsingen konden wel avonturen met zich brengen. Voor kleine benden die zich niet hadden overgegeven en zich 's nachts verplaatsten konden stilstaande wagens wel een aantrekkelijke prooi vormen en konden de kogels beginnen fluiten. Het is gebeurd dat kabels over de baan waren gespannen, juist op de goede hoogte. Als een motorrijder er in het donker tegenaan reed, was er veel kans dat zijn lichaam alleen verder reed en het hoofd ergens in de gracht rolde. Daarom werd er op de voertuigen die een konvooi leidden, een soort boog geplaatst om zo gebeurlijke kabels te onderscheppen. Ook zwaaiende lantarens 's nachts in het midden van de baan, genoten het vertrouwen niet. Daar werd het kaarsje dan uitgeblazen met een gezamenlijk gespuut uit de stenguns. Gewoonlijk vond men daarna de controlemensen, veilig verstopt achter boom of muur, vanwaar ze de op een lange stok gebonden lantaarn zijn licht over de baan lieten zwaaien.

Van fluitende kogels gesproken, die zijn zowat als blaffende honden, die bijten niet, als men ze hoort zijn ze al voorbij. Nooit zal Flip het gefluit vergeten dat aan zijn oor voorbij flitste en er achter hem een luitenant dodelijk getroffen neerviel.

Door de snelle doorbraak werd het ineens een niet te stoppen koers, om maar als eerste Berlijn te bereiken, waarvoor ook de Duitsers baden dat deze niet door de Russen zou worden bezet. Zelfs onder de krijgsgevangenen liepen geruchten dat Churchill de Duitsers wilde herbewapenen om samen de Russen te stoppen. Ongelofelijk.

Maar men stelde anderzijds toch vast, dat het mogelijk was geweest dat een snoodaard het in zijn eigen land als simpele façadekletsers niet meer zag zitten. Gesteund door duistere machten, bracht hij als vreemdeling in Duitsland een ganse generatie in de ban. Eerst met mooie vooruitzichten, later met niets ontziende tucht, tot hij zich

ontpopte tot alleenheerser en bloeddorstig tiran. Dan pas begon men aan alles te twijfelen.

Toen papa adjudant mij liet opmerken dat mijn voertuig, evenals de andere trucks, begon te lijken op een "vuilhoop op wielen", schoot mij een idee te binnen. In de nabijheid lag een krijgsgevangenkamp. Ik was er al meermaals geweest en wist dat deze Duitse krijgsgevangenen werden ingezet voor sommige werken. Ik maakte onze baas warm, hij ging zijn licht opsteken en enige dagen later trok ik naar het kamp. Het bestond uit grote tenten, afgelegd en omringd door hoge versperring van pinnendraad. Het zag er even luguber uit als waarmee ik vroeger kennis maakte en ik wist hoe men er zich moest voelen. Men was op de hoogte van mijn komst en daar het koud was en geen mens buiten te bespeuren viel, werd verzameling geblazen. Kouwelijk en met tegenzin zetten de gevangenen zich op rij. "Vijftien vrijwilligers voor een werk?" Iedereen bleef natuurlijk stokstijf staan. Na een moment: "Gij, gij en gij. Allen op de truck!" Met tegenzin klommen de aangewezenen in de wagen en vertrok ik met mijn lading.

Bij mijn aankomst stonden mijn maten ze op te wachten, voorzien van een pot mazout, een borstel en een prop katoen. Voor ze aan de slag gingen kwam Lomme met een kruik hete thee en een trechter aandraven en liet er de verbaasde Fritsen hun onafscheidelijke veldflessen mede vullen. Daarna nam ieder van ons zijn onvoorziene hulpje mee en kon de grote kuis beginnen. Juist op tijd vermoedde ik het ongewone heen en weer geloop van mijn kameraden naar de keuken.

Toen ik er zelf aankwam hadden ze bijna al wat eetbaar was meegejat. Gelukkig kon ik nog een brood en wat etenswaar op de kop tikken om ook mijn helper te belonen. Toen ik ze die avond terugvoerde naar het kamp, waren ze gelukkig als kinderen die bij Sint-Niklaas waren geweest. Brood, wat conserven, marmelade, een handvol tabak en het overschot van ons avondeten. Nu klinkt het wat onbegrijpelijk, maar voor iemand die honger had was dat als een klein fortuin. Door het meevallen werd afgesproken ermee door te gaan. De week erop trok ik weer naar het kamp.

Mijn wagen stond nog niet stil of als in een echte stormloop klauterden ze er langs alle zijden in. Op een tel zat mijn kar zo vol als een ei met opeengeplakte Fritsen. De wacht kwam er zich mee moeien om het grootste deel er terug af te doen stappen.

De ganse tijd dat we in de buurt zijn gebleven, kwamen dagelijks enkele gevangenen sommige klusjes opknappen. Dat ze er gelukkig bij waren hebben ze ons op een dag goed laten verstaan. Op een morgen was ik me gaan wassen en scheren en daar het in het lokaal altijd goed warm was vond men er steeds onze Fritsjes terug. Toen ik een tijd later terug op de kamer was, stelde ik vast

dat ik een verse tube tandpasta had achtergelaten. Terug naar het waslokaal, geen tandpasta meer te bespeuren. Enige mannen lagen zich lekker te warmen tegen een radiator. *"Mannekens, mijn tandpasta is er vandoor. Ik kom in een kwartiertje terug om hem te halen. Zie dat ge reeds uw jasje aan hebt, want moest hij er niet terug liggen dan bent u zonder "auf wiederseh'n" binnen het uur terug in uw tentjes"*. Na een poosje keerde ik terug naar het badlokaal. Mijn tandpasta lag weer waar ik hem had achtergelaten. Enige Fritsen slenterden zowat doelloos rond, behalve eentje, die stond daar wat afgezonderd met twee verdachte blauwe plekken op zijn snoet. *"Bis heute Abend, meine Herren"*. Ze hadden het zaakje in gesloten kring geregeld.

Met de gevangenen denk ik terug aan Juul. Dat hij geen gewone pastoor was heb ik nog meegemaakt toen hij op een dag gevangenen had afgehaald om ergens aan een goederenstation wagons te lossen. Ze waren begeleid door twee kampwachters. Al bij het opstijgen in de truck had Juul zich staan ergeren aan de manier waarop een der wachters de gevangenen toeblafte. Daar de te lossen wagons, die met bakstenen waren geladen, redelijk ver van de trucks verwijderd stonden, werd een ketting gevormd om van hand tot hand de stenen over te laden. Een van kampwachters (was het nu om ons te overtuigen hoe hij baas kon spelen of was het gewoon zijn vuil karakter, dat wisten we niet), klauterde op een gegeven moment op de wagon. Ik zal ze eens tonen, de luizakken, hoe ze stenen lossen! Zelf begon hij stenen aan te geven maar dan in zo'n tempo dat de stenen halverwege op de grond terecht kwamen en de mannen, die geen enkele handbescherming droegen, veel kans maakten zich te verwonden. Het ging door tot de ijverige wachter zich omdraaide en, verbluft de stenen in de handen houdend, oog in oog stond met onze Juul. *"Hebt gij al eens op uw bakkes gekregen man? Wel, dat zal gebeuren als gij niet als de bliksem van die wagon springt"*.

"Daar staat uw gereedschap dat ge zo maar tussen de vijand laat staan". Hiermee bedoelde hij het geweer dat de wachter tegen een paal had achtergelaten, *"En verder uw grote smoel toehouden, dat is uw job"*. De vent, ziende dat hij iets kon vermijden wat veel pijn kon meebrengen, is wijselijk uit de wagon gesprongen. *"Zoiets mag toch niet zijn hé maat?" - "Nee Juul, het is een bullebak, kameraad"*.

Wat nog Juul betrof, het was alsof de "kweddelen" hem opzochten. Sinds enige tijd kwam een vent, tot een ander peloton behorend, Juul uitdagen om eens enkele rondjes te boksen. De man zelf was een tamelijk gekende bokser en trachtte misschien met Juul zijn blazen wat op te blinken, doch Juul bleef weigeren.

Tot op de dag hij het gezaag moe was en met de afspraak dat het maar een vertoning ging worden en niet om blauwe ogen te slaan,

stemde hij toe. Ze maakten er een bonte avond van en hadden een gemeentenzaal ter beschikking gekregen. De ontmoeting ging plaats hebben op de scène die was versierd met lange neerhangende schermen.

Daar het maar strelingskes gingen worden was natuurlijk geen ring voorzien. Een oud marmietdeksel diende als gong en de strijd der gladiatoren kon beginnen. De vent, overlopend van zekerheid en Juul, onwennig met de bokswanten. De twee kandidaten hadden elk hun supporters mee en het zaaltje zat nokvol met schreeuwende fans. Op een moment verkocht de bokser onze Juul een patat tegen de voorgevel, zodanig dat hij enige meters achteruit waggelde en het hem leek of er een hele troep vogeltjes rond het hoofd fladderden. Grijnzend kwam de vent op hem af met de bedoeling de genadeslag te geven. Doch het marmietdeksel redde Juul van de nederlaag. Hij ging zich op een stoel zetten waar zijn verzorger hem met spons en water begon op te kikkeren. *"Dedjuu, was dat een mot, dat is niet meer om eens te lachen"*. De gong riep hem terug ter verdediging en aarzelend stapte hij naar zijn belager. Met een triomfantelijk lachje kwam deze op hem af met het doel er een eind aan te maken, maar beging een grote vergissing, door zonder bescherming, overtuigd van zijn macht, zo voor Juul te gaan staan. Als een voorhamer flitste de vuist van Juul weg. In een galante zwaai dook de kampioen in een der gordijnen dat afscheurde en dwarrelend naar beneden viel, de KO geslagen uitdager bedekkend. De ganse zaal gierde van het lachen, Juul stond daar wat verwonderd naar het hele gedoe te kijken en trok er hoofdschuddend vanonder. *"Hij had toch gezegd niet hard te slaan, hè maat" - "Ge had gelijk Juul, hij verdiende een lesje kameraad"*.

Als met een reusachtige pletrol werd Das Reich verder overrompeld en als radeloos vee bijeen gedreven naar Berlijn, waar ze opgewacht werden door de niets goeds belovende Russen. In het nauw gedreven kropen ze als on dieren in hun laatste schuiloord. Toen ze daar ook, misschien voor het eerst in hun leven, het naderende oorlogsgeweld hoorden aankomen en beseften dat het uur der afrekening was aangebroken, kozen velen het middel der lafaards en pleegden zelfmoord, hun volk in de ellende achterlatend. Of was het de zoveelste gespeelde komedie en waren ze met de noorderzon vertrokken om verder in een bevriend land, als voorbeeldige huisvaders hun verder leven te gaan slijten, genietend van de machtige fortuinen die ze tijdens hun rooftochten hadden vergaard?

Zal de geschiedenis het ooit uitbrengen? Eindelijk kwam de dag der onvoorwaardelijke overgave. Over bijna gans de wereld luiden de klokken het feest der herwonnen vrijheid, maar ook voor de nagedachtenis aan de duizenden die de zware tol hadden betaald met hun leven. Wij vierden deze heuglijke dag op onze eigen manier. We

hebben onze Isabel (lees truck) in de bloemekes gezet als een crowsowagen. Mij te nemen als hun bestuurder was niet willekeurig. Ze wisten dat door een slechte ervaring met smokkelalcohol, al wat buiten spuitwater lag, mij niet gelegen was. Lomme had zelf voor feestkledij gezorgd in de hoedanigheid van twee bolhoeden en een "chapeau snij".

Zo vertrokken we op speciale missie. De ganse dag hebben wij, Lomme, Tisjke en ik rondgetoerd tussen een alom feestvierende menigte. Tisjke had mij uitgelegd dat het paard van een goede voerman nooit voorbij een herberg reed zonder stoppen. Voor Isabel heb ik maar gedaan wat aanbevolen werd en stopte voor elke tینگtangel op mijn weg.

Vergelijkend met de emmer spuitwater die ik al had binnengekapt en de pinten die mijn twee gezellen hadden achterover geklonken, zonder de fles whisky bij te rekenen welke Tisjke voor de dag had getoverd, kwam ik stilaan tot de conclusie dat ze al minstens drie-maal Lazarus waren.

Op een moment werden we toch gestopt door een Engelse MP die misschien wat meer wou weten over ons gala-tenuue. Als hoogst gestreepte was het de plicht van Tisjke om het woord te voeren. Met een uitgestreken beleefd gezicht legde hij de man uit, in een taal die hij zelf had uitgevonden en waar elke zin eindigde op, Sir; met ertussen, rotzak, gamellenboeffe, piottenpakker, alles op dezelfde beleefde toon, zodanig dat de vent vrolijk begon te knikken en zelf een slok uit de fles van Tisjke aanvaardde. Na een voortreffelijke militaire groet aan de met het hoofd schuddende MP zetten wij onze minitriomftocht verder.

Tot in de late nacht hebben we rondgetoerd, maar toen mijn twee feestgenoten het verschil niet meer zagen tussen een klooster en een herberg zijn we naar onze basis teruggetrokken. Mijn helden waren moe, heel moe zelfs. Zodanig dat er bereidwillige handen nodig waren om ze naar hun strobak te begeleiden waar ze de slaap der rechtvaardigen verder doorsnurkten. Stillekens, om de wacht niet te wekken, heb ik Isabel naar het wagenpark gevoerd waar onze overwinningviering een eind nam.

Hier sluit het simpele verhaal van een kleine pion in de grootste wereldtragedie aller tijden. Zestig jaar is reeds verstreken. De slui-er des tijds dekt al het leed en de doorstane ellende. Alles zinkt stilaan in de vergetelheid. Doch laat ons hopen dat het een les blijft. Dat de volkeren zich blijven verzetten tegen oorlogszaaiers en tirannen. Dat onze jeugd in vrijheid en vrede mag leven.

“Ieder zijn dialect” of “vijf verhalen waarin je onze dorpen herkent”

Tijdens de jubelfeesten voor 25 jaar Cultuurraad werd een "schamper" dialectenfestival gehouden waaraan vijf "dorpspredikanten" en een ruim publiek deelnamen.

We kunnen u zeker de verhaaltjes niet onthouden, die zij er het publiek opdisten. We hopen dat u er ook nu nog veel plezier aan overhoudt. Voor de komende generaties doen we dat in fonetisch schrift, maar voor wie daar niet zo goed mee overweg kan, voegen we er ook de tekst in algemeen Nederlands bij.

JOS VANDER MEYLEN

Alseberg

'T és vandôg 19 désémber 2046.

Z' émme ma ouver 't lést geveed vé main 100 jôr.

Ja jong, den taaid vleeft.

De kulturerrôid van Bêsel bestôit 67 jôir.

Nou 't schaint goin ze da veere mé en tentoenstéllink, allei en éksposeese én en deebat in 't ABN.

Das kerieus ein, neemand klap nog ABN.

Alleman klap vandôg dialékt. G'oêd ee oek nog waainig Frans spreike rond Brussel.

*Allei bréf, Alzembérg és nog altaaid goo bekost in de streik. Ons Baze-
liek trékt alle zondôge vuil volk. Den déke ên zain draa onderpastoêrs
émme uilen anne vol.*

*'K ém g'oêd da de Kolrôit én den Brantano én den E5 in den beumd
binnekeut gesloute warre. Ni mi ôingepast oin eulen taaid. Jôit, dei
wénkels stoin ee oek al bekanst feftig jôr.*

*'K ém oêre zégge dad op 't Olimpis plaain, et vreuger Windrickxp-
laain, ge wét da daa nôm komt van d'olimpisse speile ee, dus in't sên-
troem van Alzembérg venair ne legumewénkel gôï komme.*

*Op gebeed va sport és 't alle wêke vollen bak as SV Alzembérg tôis
spélt. Ze speile nô al téng jôr in iêste klas. Verleie wêk was 't teige
Club Brugge. W'émme verloure, mo den arbiter ('t was en vrô) dei mé
d'ander mei.*

*Nog en gooi kwisvrôg. Wa stond er vreuger op de ploisj van 't ôideg
Stadion van SV Alzembérg? Neemand wét et ni... den Délês.*

In den oom op de Kérkenberg és 't noste zondag oupenduidag.

*Mé muzeek van feftig jôr geleie, "Technotronic" én "Gotik" muzeek.
Alle, 'k zén nog altaaid fiêr op main deurp én op zaain bergemiêster,
maine klainzong Noa Jan Vander Maaile.*

Het is vandaag 19 december 2046.
Ze hebben mij onlangs gevierd voor mijn 100ste verjaardag.
Ja jongen, de tijd vliegt.
De cultuurraad van Beersel bestaat 67 jaar.
Naar het schijnt gaan ze dat dit jaar vieren met een tentoonstelling, een expositie, en een debat in ABN.
Dat is curieus hé, niemand spreekt nog ABN.
Iedereen spreekt vandaag dialect. Ge hoort hier ook nog weinig Frans spreken rond Brussel. Kortom, Alseberg is nog altijd goed gekend in de streek. Onze Basiliek trekt alle zondagen veel volk. De deken en zijn 3 onderpastoors hebben hun handen vol.

Ik heb gehoord dat Colruyt en Brantano en E5 in de beemd binnenkort worden gesloten. Niet meer aangepast aan de tijd, naar het schijnt. Ja, die winkels staan hier ook al bijna 50 jaar.
Ik heb horen zeggen dat op het Olympisch plein, het vroegere Winderickxplein- u weet dat die naam komt van de Olympische spelen hier- dus in het centrum van Alseberg, opnieuw een groentewinkel gaat komen.
Op sportgebied is het alle 14 dagen volle bak als SV Alseberg thuis speelt. Ze spelen nu al 10 jaar in 1ste klasse. Verleden week was het SV Alseberg - Club Brugge. We hebben verloren, maar de scheidsrechter ('t was een vrouw) deed met de anderen mee.
Nog een goede quizvraag: "Wat stond er vroeger op de plaats van het huidige Stadion van SV Alseberg?" Niemand weet het ... Een Delhaize.

In de home op de Kerkenberg is het volgende zondag opendeurdag.
Met muziek van 50 jaar geleden, Technotronic en Gothic muziek.
Ik ben nog altijd fier op mijn dorp en op zijn burgemeester, mijn kleinzoon Noa Jan Vander Meylen.

MARC DESMEDT

Beersel

*Hanke van Doukes aa noêt niks anders in za lêve gezéng as vreute,
vreute én nog is vreute.
In 't schoul a em vuil koêpisjeraa ôit gestouke én noêt ni vuil oit zain
kabbas mooten ôile.
Liêre, zaa'em altaaid, da's vé de keekes.*

Mé de mélbbers speile, ne kie goo kartasje, da dei em vuil leever.

Mo van zaa pait moest em altaaid meiheulpe, de biêste verzeurge, kosje, allei alles woe da ge meu van wét.

Doevan kreig Hanke deust.

In de kelder van 't pakôis lôge de tonne lambik. Goí koemerschap, ménneke, aa za peiter altaaid gezê.

Van klainsaf aa em liêre neuje lambik drénke. Das goo vé o poisje aa za ma gezê. Mor in 't iêste kreig em dou wel de schaaiteeraa van.

Van assem eet groeder was aa em de maneer vé den tap van de tonne te losse vast én in e klaa stroilke leet em de klêre lambik in zainnen tout pisse.

Lôiter as em ôder was kost em zonder in én ôit te klappe op vaaf meneute draa potte in zain jak geete. Den iêste in iêne kiê, dén twiêde in twiê kiê én den dérde in draa kiê.

Ouvertlést zôge me da Hanke begost vriêt achterôit te gôin én va zain pleume te lôite. Ei begost er verwézzelt én grôt ôit te zêng. Ei trok zaa poêt én op den deur émme z'em môten afzêtte.

't És van dén da d'al dei brèùveraan no den deuvel zén beginne te gôin.

"Hanke van Doukes" had nooit wat anders in zijn leven gekend dan wroeten, wroeten en nog eens wroeten.

Op school had hij veel kwajongensstreken uitgehaald en nooit veel uit zijn boekentas moeten halen.

Studeren, zei hij altijd, dat is voor de kippen.

Met de knickers spelen, eens goed hard schieten, dat deed hij veel liever.

Van zijn vader moest hij altijd meehelpen, de dieren verzorgen, kuisen, kortom alles waar je moe van wordt.

Daarvan kreeg "Hanke" dorst!

In de kelder van het pakhuis lagen de tonnen lambik. Goede waren, mannetje, had zijn peter altijd gezegd.

Van kleins af aan had hij leren nieuwe lambik drinken. Dat is goed voor je puisten, had zijn moeder gezegd. Maar in het begin kreeg hij daar wel de buikloop van.

Van zodra hij iets groter was kende hij de manier om de tap uit de ton te lossen en in een klein straaltje liet hij de klare lambik in zijn mond pissen.

Later, toen hij ouder was, kon hij zonder stamelen in vijf minuten drie grote glazen uitdrinken. Het eerste in éénmaal, het tweede in tweemaal en het derde in driemaal.

Onlangs zagen we dat het met gezondheid van "Hanke" sterk achteruitging en hij zijn pluimen begon te verliezen. Hij begon er ver-

ward en grauw uit te zien. Hij trok zijn been en op de duur hebben ze het moeten amputeren.

Het is sindsdien dat al de brouwerijen naar de duivel zijn beginnen te gaan.

PIET ONNOCKX

Dworp

Dialékt dad és spaaiteg genoeg eet van vreuger. In de jôre 50 moeste waaile in 't schoul op de koêr beginne ABN te klappe.

In daan taaid ain z'op de Rilderaa nog veer stammeneie, én de kindere spélde foetbal oin 't kapélleke of bouven op de brés. Nô émme ze doê twiê foetbaltérrangs én giniên stammenei nemi.

De minse kwôme dein eet drénke in 't kaffét, eite deie ze dein nog tôis. 'sondoosachternongs deie ze e wandeléngske noe 't Allerbos, noe Zeivenbeurre of noe de Groêtaa. Nô bestôit da nemi, alleman rait mé zaan otto én al de stammeneis zén too.

Géngde ga vreuger van Rilderaa noe Allerbos, ge kost bouve op Kampendaal eet goin drénke bei Sjaailke.

Géngde noe Zeivenbeurre, ge kost is e klapke goin dong mé "Mil op den bos", "Au curé de la flûte". 'k ém noet ni gewiête va woe da daa nô m kwamp.

És 't er ee meschéng eemand in de zôil da ta wiet?

Ge meugt et ma sévves komme ôitlégge.

Géngde noe de Groêtaa, alf den bérg kost al is ôitreuste ba "Réns Couchei". Én dê n koste weirkomme langs "Bidvarons". Tjên, witte va woe da taa nô m komt? Awel vui de stammenei "In de Welkom" bouven op de Zottenbérg stôit et kapélleke van Onsleevrô van Vloindere én doê stôit baa op "Bid voor ons". Nô kunde doe baa Leeza nog alte ne gooie guis goin drénke, geschonke gelak as da ta moo geschonke warre, mé schoê scheum én zonder fond in o gelas.

Géngde 't ésselvaild dui, dén moeste begot draa kiêre stoppe: iêst ba Rouzelee va Gille va Roenes, dén alfweg ba Viktrin van de Mus, én dén bouve op den bérg ba Staaf va Geekes.

Ge zeet da waaile in onze jongen taaid giên deust g'at émme, én. Goot jong, deust zeiker, o ge kost toch wél alte goin drénke oin de beurre. G'ét iêne op de brés, iêne benéng oin "Julia va Veust" én iêne neive de beik oin "Wainne va Réns". Van taaid zôte doe wél wa "snotsnullekes" of "slingeratisjkes" in, mo dei vange da was oek plezant.

No moerre da nemi dong én, aa nie, dei biêste zén beschérmd én de parres én de veusse zén oek beschérmd én d'annekes én de kroêne oek.

Sebeet goimme nog mooten oppasse, of ze goin de varkesbiêste én de donderbiesjkes oek nog beschérme. Ién sjaans damme nog rappebloemes en spêrrebloemekes muige plukke én pigelee steike vé de konaaine.

't És allemoe naaig veranderd jong. Veranderd wél, mo és 't oek verbeterd? Vantaaid zô kik doe tère oin twéfele.

Allei zee no de juigt! Nô zitte ze vui 'den téleveese of vui de kompjouter. Waaile spélde vreuger op strôit: twintig kadeije, maskes én jonges onderiën oin 't kapélleke.

Da was ne ki alloo, ne ki dikke Berta, of kreuskes én pailkes of pottaloo én van taaid ne ki doktour. Dé was't er iën van de maskes zeeke én dei moest gevizanteid wérre. No kunde oin 't kapélleke nog allins ne mi bleive stôin vé ne séns in 't goikke te steike of ze raan al o biêne van onder o gat.

Mo nô émme me wél ne schoënen foetbaltérrang, da monk zégge én, van bouve mour én van onder e steut.

Dialect, dat is jammer genoeg iets van vroeger. In de jaren 50 moesten we op de speelplaats van de school beginnen ABN te spreken.

In die tijd waren er op de Rilroheide nog vier herbergen en de kinderen speelden voetbal aan het kapelletje of boven op de Bres. Nu hebben ze daar 2 voetbalpleinen en geen enkele herberg meer.

De mensen kwamen daar iets drinken in de herberg, eten deden ze toen nog thuis. 's Zondagsnamiddags deden ze een wandelingetje naar het Halderbos, naar Zevenbronnen of naar de Grootheide. Nu bestaat zoiets niet meer, iedereen rijdt nu met zijn auto en alle herbergen zijn gesloten.

Ging je vroeger van de Rilroheide naar het Halderbos, dan kon je op Kampendaal iets gaan drinken bij "Schailke". Ging je naar Zevenbronnen dan kon je een praatje gaan maken met "Miel" op de bos, "Au curé de la flûte". Ik heb nooit geweten waar die naam vandaan kwam. Is er hier misschien iemand in de zaal die dat weet? Je mag het me straks komen uitleggen.

Ging je naar de Grootheide, half de berg kon je al een uitrusten bij "Rens Couchei". En dan kon je terugkeren langs "Bidvarons". Welnu, weet je van waar die naam komt? Wel, rechtover de herberg "In de Welkom" boven op de Zottenberg staat een kapelletje ter ere van O.-L.-Vrouw van Vlaanderen en daar staat op: "Bid voor ons". Nu kan je daar bij "Leza" nog altijd een lekkere geus gaan drinken, geschonken zoals die moet geschonken worden, met mooi schuim en zonder bezinksel in uw glas.

Ging je het Esselveld door, dan moest je zowaar driemaal stoppen.

Eerst bij "Rosalie en Gille van Roenes", daarna halfweg bij "Victorine van de Mus", en dan boven op de berg bij "Staaf va Giekes". Je ziet dat wij in onze jonge jaren geen dorst gehad hebben. Dorst zeker... oh, je kon toch altijd wel gaan drinken aan de bron, je hebt er een op de Bres, een beneden aan "Julia va Veust" en een naast de beek aan "Wanne va Keus". Van tijd tot tijd zaten daar wel enkele "snotsnullekes" of hagedissen in, maar die vangen dat was ook plezierig.

Nu moet je dat niet meer doen hé, die beesten zijn beschermd. En de padden en de kikkers zijn ook beschermd en de eksters en de kraaien ook.

Straks zullen we nog moeten oppassen of men gaat ook nog de varkensbeesten en de O.-L.-V. beestjes beschermen. Een geluk dat we nog "rappebloemes" en meiklokjes mogen plukken en paardebloemen mogen steken voor de konijnen.

Het is allemaal erg veranderd, jongen. Veranderd wel, maar is het ook verbeterd? Soms zou ik daar durven aan twijfelen!

Kijk nu naar de jeugd. Nu zitten ze voor de TV of voor de computer. Wij speelden vroeger op straat: twintig kinderen, meisjes en jongens onder elkaar aan het kapelletje. Dat was een keer "aloo", dan eens "dikke Bertha", of "kruisjes en pijltjes" of "potaloo" en soms eens dokter. Dan was er een van de meisjes ziek en die moest onderzocht worden. Nu kan je aan het kapelletje zelfs niet meer blijven staan om een geldstuk in het gaatje te steken of ze rijden u de benen van onder het lijf.

Maar we hebben wel een mooi voetbalveld, dat moet ik zeggen, bovenaan modder en onderaan een stort.

CIL VAN SINT JAN

Huizingen

Lank geleie, as kik nog mo e moike was, dén zôgt'er ons deurp gielgans annes ôit...

Doe woin veil minder ôize én veil mier greung, vailt én waan, boême én gés. De minse klapte veil mier mé makanderre, én doe was altaaid wél eet te dong. In 't Patronaasj spêlden ze konsair of doe was e fiêst mé sint niklôis of nen tombola vé késmis.

In 't kaffét "In de draa roemers" doe zat altaaid volk. Doe énk e schilderaa mé draa groête pinte bee én ik émme kik lank gepaast dat er bouwen op en pint bee e lôgske kram frésj moest stôin want 'k wiste kik wél da "roem" kram frésj was in 't schoê vloms.

Da schoê vloms da liêde waile in 't klaa schoul réchtouwer 't Patronaasj, mor op de koêr klaptten waile teigeniën verdroem gewoên vloms.

In de chiro oek, 't was naaig plezant, want waille an en ôd ôizeke in 't ôd deurp. Doe mochte waile bajiên zitte én ouver vanalles klappe én mé e keekelierke noe bouve gôin én zéng da me ni doij de plans-jei zakten.

Mo 't schoenste van al da was den dreif. En schoen réchte strôit mé langs weizerskante schoên, groête én réchte boême. Den dreif génk tot teige de pout van 't domaain. 't Was nen dreif gelék as van in de boekskes.

Ik paan vreuger da waile allemoe en békke sjik volk woin, zoe fiêr was kik op daa schoênen dreif.

Mo in iêne kiê kwompe doe van 'k wiê ni woê, groête masjinne én dei begoste alles kapot te môke. Das de vuijôitgank zain ze teigen ons. En ottostrade, zoê kunde van ee noe Parais raan.

Mor as kik da zoe nog ne ki bezéng, êt dei ottostrade ni alliên e lie-rek littieke dui ons deurp getrokke mor oek en liêrikke streip onder ons dialékt.

Want in iêne kiê itten alles annes:

- in de ploisj van 't Patronaasj wédde ér e "Centrum" gebôt;
- én de Chiro dei kreige neu "lokale";
- én doe kwamp e neut schoul én da itte nô "gemeentelijke basisschool";
- én woe dad'ons dreif was, kwamp er nen "oprit".

Én witte gaile wa ta de kônbel van giêl d'istouren és: 'k sênne kik nog noêt in Parais geweist...

Lang geleden, toen ik nog een meisje was, zag ons dorp er nog helemaal anders uit.

Er waren heel wat minder huizen en veel meer groen: veld en weiden, bomen en gras.

En de mensen spraken veel meer tegen elkaar... en er was altijd wel wat te doen... in het Patronaat speelden ze toneel of er was Sinterklaasfeest of een kersttombola...

En in de herberg "De drie Romers" zat er altijd volk... En daar hing een schilderij met drie grote pinten bier. Ik heb lang gedacht dat er bovenaan een pint een laagje slagroom moest staan, want ik wist wel dat "crème fraîche" slagroom was in mooi Nederlands.

En dat mooi Nederlands, dat leerden we in de lagere school recht-over het Patronaat... maar op de speelplaats spraken we tegen mekaar weer gewoon Vlaams.

En in de Chiro ook... het was heel plezierig, want wij hadden een oud huisje in het oude dorp... en daar mochten we bij mekaar zitten en over alles en nog wat praten... en langs een laddertje

naar boven gaan... en oppassen dat we niet door de zoldering zakten...

Maar het mooiste van al, dat was "de dreef" ... een mooie rechte straat met langs weerszijden mooie, grote en rechte bomen... en de dreef liep tot tegen de poort van het domein... het was een dreef zoals in de boekjes.

Vroeger dacht ik dat wij allemaal een beetje van schoon volk afkomstig waren... zo fier was ik op die mooie dreef...

Maar ineens kwamen daar van ik weet niet waar grote machines en die begonnen alles stuk te maken. "Het is voor de vooruitgang", zei men tegen ons, "een autostrade ... zo kan je van hier naar Parijs rijden..."

Maar als ik dat nog eens bekijk, heeft die autostrade niet alleen een lelijk litteken door ons dorp getrokken, maar ook een lelijke streep door ons dialect...

Want ineens heette alles anders:

- In de plaats van het patronaat werd er een "Centrum" gebouwd;
- En de Chiro kreeg nieuwe "lokalen";
- En er kwam een nieuwe school en die heette "gemeentelijke basisschool";
- En waar onze dreef was kwam er een "oprit"...

En weten jullie wat het toppunt is van gans dit verhaal: ik ben nog nooit in Parijs geweest...

JAN ZELCK

Lot

't Was in de vakanse van neigeténgonderdachtenveufig, 't joêr van d'êkspozeese in Brussel. Bekan eederren dag ast goo wei was, kwompe me mé ne giêlen uup méense bajien oint plainke van 't klaa schoul "ouwer de voêt".

Doe stond nog nen abri mé ne schiêve kant, dee we gebroikte as schuivaf.

Van doê génke me, gruuut én klaain bajien, no de voêt vé te zweumme. Vantaaid oin't bried, mo dikkes in den beumd, de kant van 't sas. Ik zeulf ém liêre zweumme in de voêt, 't és te zégge, maa pa smeit ma in 't woêter én ik moest maa plaa trékke.

Teige de kant koste gemakkelek stoên.

As we gedoên aan mé zweumme, moeste w'ons goên wasse, zoe vôiil was da woêter.

Op ne kiê was er doe iêne baa dee nogal begost te panikeire én te roope dat em zain valse tanne kwaait was in 't woêter.

We zén doe mé ne gielen uup kadeije goen achter zeuke, in de mour,

én w'émme ze gevonne.

Da pei koisjte zain tanne en békke af én hij stak ze veneir in zaan tout.

Voila, da's ma verroilke.

Het was tijdens de vakantie van 1958, het jaar van de wereldtentoonstelling te Brussel. Als het mooi weer was, kwamen we bijna iedere dag met een groep mensen samen aan het pleintje van de kleuterschool "over de vaart".

Daar stond nog een schuilkelder met een schuin vlak, dat we gebruikten als schuifaf.

Van daar gingen we, groot en klein samen, naar het kanaal om te zwemmen: soms aan de verbreding tussen Lot en Ruisbroek, maar meestal in de beemd, richting het sas.

Ikzelf leerde zwemmen in het kanaal, 't is te zeggen, mijn vader wierp mij in het water en ik moest mijn plan trekken.

Langs de oever kon men gemakkelijk staan.

Als we gedaan hadden met zwemmen, moesten we ons gaan wassen, zo vuil was het water.

Op een dag was er daar iemand die nogal in paniek raakte en die begon te roepen dat hij zijn vals gebit verloren had in het water.

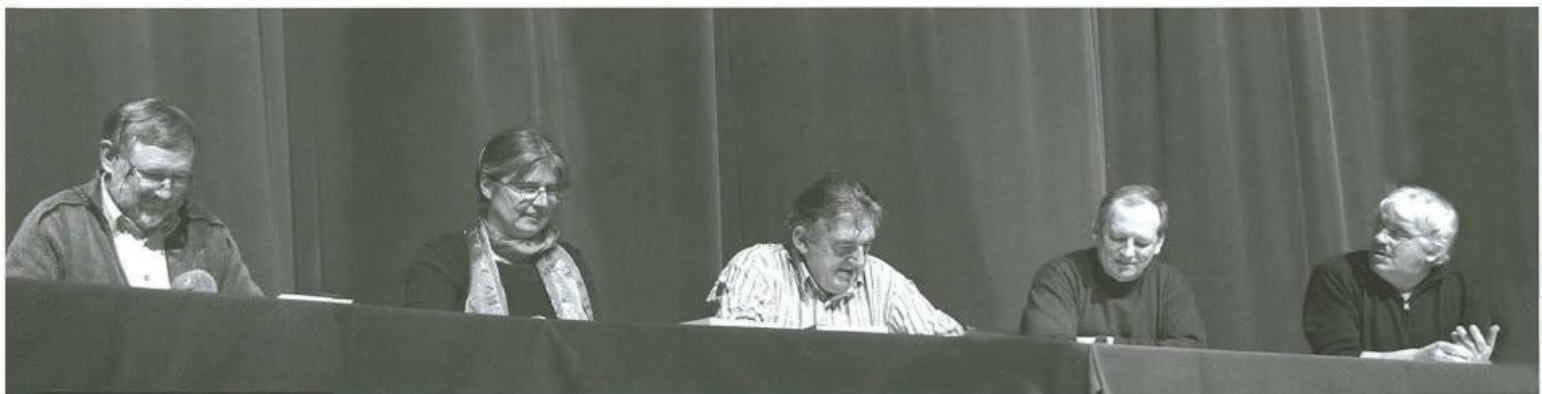
Wij zijn dat met de ganse bende zwemmers gaan zoeken in de modder en het vuile water, en we hebben het gevonden.

De man reinigde zijn tanden een beetje en stak ze daarna terug in zijn mond.

Ziezo, dat is mijn verhaaltje.

**Boven: de moderator Bert Demunter, in de rol van "God de Vader".
Onder: vlnr. de vijf dialectenkenners Piet Onnockx, Cil Van Sint Jan, Marc Desmedt,
Jan Zelck en Jos Vander Meylen**

Colofon

En het dorp zal duren...

Is het trimestrieel tijdschrift van het
Heemkundig Genootschap "van Witthem" - Beersel

april - juni 2005 - nummer 26 - jaargang 7

voorzitter	Marc Desmedt Dwersbos 109 1650 Beersel 02. 377.27.94
ondervoorzitter	Edgard Winderickx Brouwerijstraat 18 1653 Dworp 02. 380.30.14
secretaris	Michel Vastiau Leeuwerikenlaan 10 1650 Beersel 02. 380.54.38
penningmeester	Piet Van Capellen Boomgaardstraat 12 1653 Dworp 02. 380.35.48

inlichtingen tijdens de kantooruren in het gemeentehuis te Beersel - dienst cultuur
Alsebergsteenweg 1046
1642 Alseberg
02.359.16.16

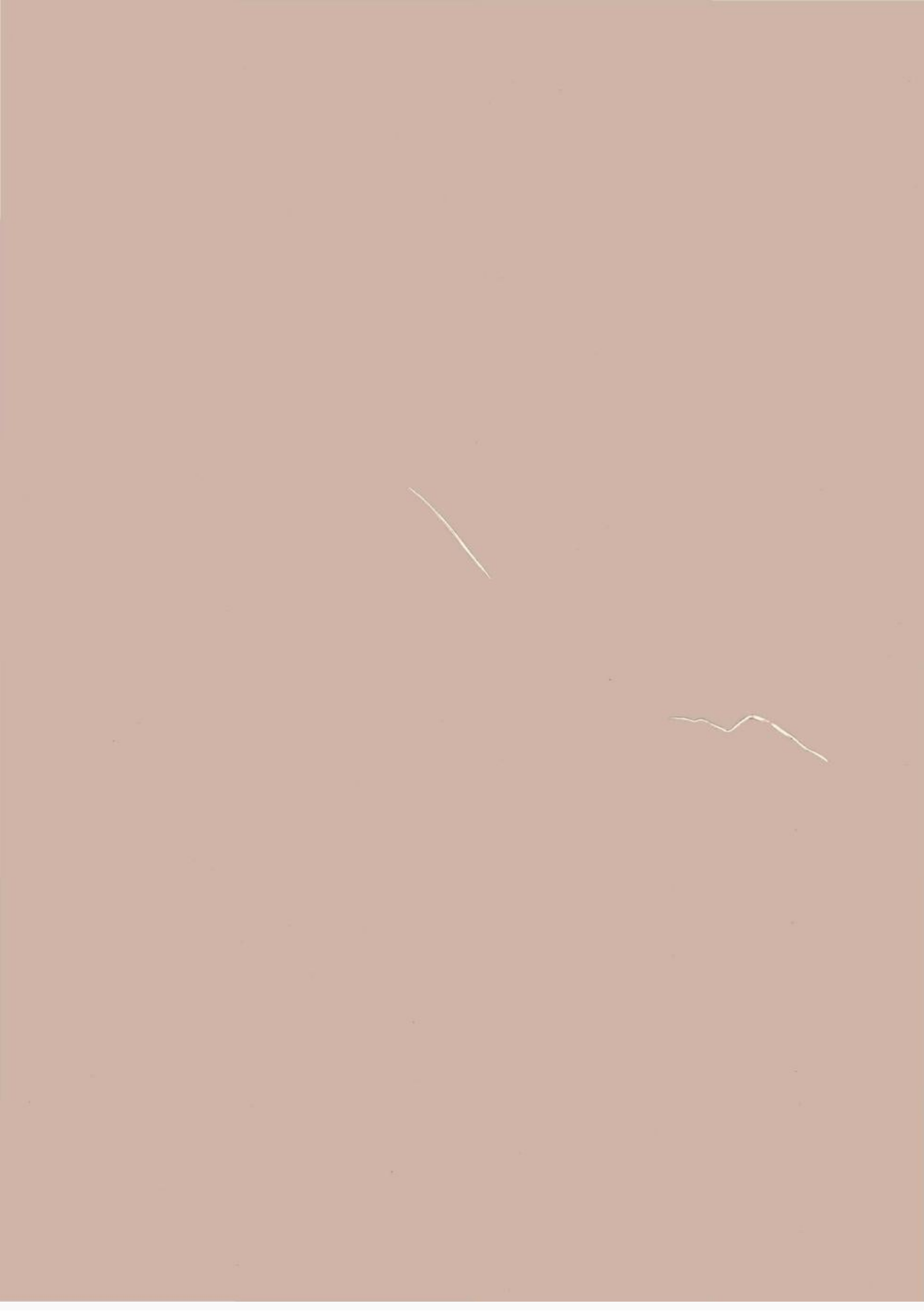
Prijs van dit nummer € 6,50 - jaarlijks lidgeld bedraagt € 18, te storten op rekeningnummer 001-3114341-38 van het Heemkundig Genootschap "van Witthem" Beersel, met de vermelding van naam, voornaam en adres, gevolgd door de aanduiding "Abonnement tijdschrift".

Werkten mee aan dit nummer: Jan Brasinne, Giedo Debusscher, Bert Demunter, Marc Desmedt, Piet Onnockx, Pierre Roobaert, Stephan Van Bellingen, Jos Vander Meylen, Cil Van Sint Jan, Liberte Walschot en Jan Zelck.

Samenstelling: de redactieraad.

Verantwoordelijke uitgever: Marc Desmedt.

Eindvormgeving en druk: Drukkerij B.V.B.A. Mariën-Deneyer - Dworp.

*Heemkundig
Genootschap
"van Witthem"*